

Міністерство освіти і науки України
Глухівський національний педагогічний університет
імені Олександра Довженка

Кафедра професійної освіти та технологій
сіськогосподарського виробництва

МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

Тема: «ОСОБИСТІСНО ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК МАЙБУТНІХ
ПЕДАГОГІВ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ В ПРОЦЕСІ
ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ»

Виконав: Романов Максим Вадимович,
спеціальність: 015 Професійна освіта
(Аграрне виробництво, переробка
сіськогосподарської продукції та харчові
технології)

Науковий керівник: Вовк Б. І., канд. пед.
наук, ст. викл. _____

Допущено до захисту

«__» _____ 2021 р.

Завідувач кафедри

доктор педагогічних наук,

проф. Василь Ковальчук _____

Дата захисту: «__» _____ 2021 р.

Оцінка _____

Підписи членів ЕК:

_____ Ковальчук В.І.

_____ Ігнатенко Г.В.

_____ Росновський М.Г.

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

ВЗО – вищі заклади освіти

ЗП(ПТ)О – заклади професійної (професійно-технічної) освіти

ІТ– інформаційні технології

ІКТ– інформаційно-комунікаційні технології

МВН – майстер виробничого навчання

ОК – освітній компонент

ОП – освітня програма

ОПП – освітньо-професійна програма

П(ПТ)ЗО – професійні (професійно-технічні) заклади освіти

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ	2
ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. НАУКОВО-ТЕОРЕТИЧНА ОСНОВА ОСОБИСТІСНО ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ В ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ.....	9
1.1. Основна мета та завдання професійної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання	9
1.2. Основні засади особистісно професійного розвитку педагога професійного навчання	22
1.3. Роль технологій навчання в проектуванні особистісно професійного розвитку майбутнього педагога професійного навчання.....	34
РОЗДІЛ 2. ДОСЛІДЖЕННЯ УМОВ ТА МЕТОДИКИ ОСОБИСТІСНО ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ В ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ.....	49
2.1. Дослідження умов здійснення особистісно професійного розвитку майбутніх педагогів професійного навчання в процесі професійної підготовки.....	49
2.2. Методика забезпечення особистісно професійного розвитку майбутніх педагогів професійного навчання в процесі професійної підготовки (на прикладі ОК «Методика професійного навчання»).....	59
ВИСНОВКИ	72
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	75
ДОДАТКИ.....	83

ВСТУП

Вимоги до фахівців з вищою освітою, які постійно змінюються як з боку суспільства, так і з боку ринку праці, актуалізують необхідність модифікації освітнього процесу. Перш за все зазначене набуває важливості під час професійної підготовки майбутніх педагогічних кадрів.

Законодавчі основи освітнього процесу ЗВО закладено в Конституції України, Законах України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про наукову і науково-технічну діяльність», Національній стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року, Постанові КМУ від 23.11.2011 року «Про затвердження Національної рамки кваліфікацій», Наказах Міністерства освіти і науки України від 13.05.2014 року №586 «Деякі питання поєднання напрямів (спеціальностей) з додатковими спеціальностями і спеціалізаціями, за якими здійснюється підготовка педагогічних працівників освітньо-кваліфікаційних рівнів бакалавра, спеціаліста, магістра»; «Про особливості формування навчальних планів на 2015/2016 н. р. від 26.01.2015р.», ключових документах Болонського процесу, Концепціях розвитку ВЗО тощо.

Наразі система професійної підготовки освітян перебуває на етапі реформування, в основі якого покладено особистісно професійний їх розвиток, що в свою чергу вимагає здійснення особистісно - орієнтованого підходу до навчання студентів.

На перший план висуваються завдання вивчення індивідуальних особливостей здобувачів освіти з метою проектування змісту педагогічної освіти, що забезпечує умови для розвитку кожного студента.

Це найважливіший напрям підвищення ефективності освітнього процесу, спрямованого на підготовку студентів до їх майбутньої професійної діяльності, адже і в майбутній професійній діяльності вони мають бути готові до організації особистісно орієнтованого підходу до освіти, адже тільки такий процес може забезпечити впровадження компетентнісного підходу, за яким акцентується увага на результатах освіти, тобто сукупність компетентностей.

У час перезавантаження професійної (професійно-технічної) системи в Україні актуалізувалась об'єктивна необхідність організації особистісно - орієнтованого підходу до професійної підготовки майбутнього педагога професійного навчання. В основу професійного становлення майбутнього педагога професійного навчання має бути покладено усвідомлення всіх перетворень в системі професійної (професійно-технічної) освіти як потреби підвищувати свою професійність, розвивати власний професійний світогляд, педагогічну свідомість.

Низка науковців (О. Коваленко, В. Ковальчук, Н. Ничкало, І. Якиманська та ін.) у своїх розвідках розглядають ідеї особистісно-орієнтованої освіти, накопичується досвід здійснення особистісно професійного розвитку майбутніх педагогів в освітньому середовищі вишів, відкриваються реальні перспективи вдосконалення особистісно-орієнтованих технологій отримання вищої педагогічної освіти.

Проблема особистісно професійного розвитку майбутніх педагогів професійного навчання в процесі професійної підготовки тісно пов'язана з теоретико-методичними засадами диференційованого навчання студентів, розвитком особистості майбутніх освітян як суб'єктів професійної життя, розробкою технологій професійного становлення, впровадженням технологій індивідуалізацій навчання.

Багато вчених відмічають загострення протиріччя між необхідністю всебічного розвитку особистості кожного майбутнього фахівця з врахуванням їхніх індивідуальних особливостей і обмеженими можливостями для цього в умовах вишу, особливо в час, коли темпи змін технологій у галузях виробництва стають напрочуд швидкими. Також можна констатувати суперечливу ситуацію, за якої значна частина педагогічного колективу закладів ПО не здатна спрямувати власні зусилля на формування творчої особистості майбутніх кваліфікованих робітників. Таким чином обґрунтованим є твердження, що сьогодення потребує переосмислення

процесу професійної підготовки майбутніх освітян, за умови коли в професійну освіту запроваджується компетентнісний підхід.

Актуальність проблеми професійної підготовки педагогів професійного навчання на основі використання особистісного підходу підтверджується й виявленими на основі аналізу наукової літератури, а також реальної освітньої практики *суперечностями* між:

цілями та завданнями, які ставляться суспільством перед закладами вищої освіти щодо підготовки педагогів професійного навчання, яка повинна сприяти формуванню в них не лише високого рівня професійної кваліфікації, а й розвитку в них гуманістичного світогляду;

збільшенням обсягів наукової інформації й навчального матеріалу з дисциплін професійної підготовки та методами навчання у ЗВО, які не відповідають сучасним вимогам проєктування освітнього процесу з використанням інноваційних технологій, а також інших його складників;

значним педагогічним, зокрема, дидактичним, потенціалом, притаманним інноваційним технологіям, та невизначеністю шляхів їх ефективного використання.

Однак, незважаючи на інноваційні процеси, що відбуваються проблема особистісно професійного розвитку майбутніх педагогів професійного навчання в процесі професійної підготовки залишається нерозв'язаною.

Серед причин зазначеного виділимо:

проблема особистісно професійного розвитку професійної підготовки в процесі професійної підготовки у більшості досліджень стосується майбутніх учителів, тобто не беруться до уваги особливості майбутньої професійної діяльності педагогів в умовах П(ПТ)ЗО;

існує суперечність між підвищеними вимогами до фахової підготовки педагогів професійного навчання і недостатнім сучасним науково – методичним забезпеченням цього процесу.

Закладам професійної (професійно-технічної освіти потрібен творчий педагог професійного навчання. Але ж творча індивідуальність характеризує

перш за все потребу в самореалізації, тобто потяг до більш повної реалізації своїх намірів у професійній діяльності.

За наробками психологів особистість характеризується не стільки тим, що є, а в більшій мірі тим до чого вона має потяг, до чого вона активно прагне. Таким чином, актуальність цього дослідження зумовлена, з одного боку, об'єктивною необхідністю вдосконалення фахової підготовки майбутнього педагога професійного навчання, а з іншого – недостатньою розробленістю досліджуваної проблеми, зокрема, що стосується особистісно професійного розвитку.

Зазначене виокремили проблему дослідження, пов'язану з виявленням дидактичних умов особистісно професійного розвитку майбутніх педагогів професійного навчання в умовах освітнього середовища вищого педагогічного закладу освіти.

Таким чином, темою нашого дослідження є: особистісно професійний розвиток майбутніх педагогів професійного навчання в процесі професійної підготовки.

Об'єкт дослідження – професійна підготовка майбутніх педагогів професійного навчання в умовах вищого педагогічного закладу освіти.

Предмет дослідження – дидактичні умови особистісно професійного розвитку майбутніх педагогів професійного навчання в процесі професійної підготовки.

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати та спроектувати дидактичні умови особистісно професійного розвитку майбутніх педагогів професійного навчання в процесі професійної підготовки.

Відповідно до мети, предмету дослідження були визначені його завдання:

- здійснити науковий аналіз літературних джерел з проблематики особистісно професійного розвитку майбутніх педагогів професійного навчання в умовах ВПЗО;

- визначити основні засади особистісного професійного розвитку педагога професійного навчання;
- проаналізувати роль технологій навчання в проектуванні особистісного професійного розвитку майбутнього педагога професійного навчання;
- теоретично обґрунтувати дидактичні умови особистісно професійного розвитку майбутніх педагогів професійного навчання в процесі професійної підготовки;
- дослідити шляхи забезпечення особистісно професійного розвитку майбутніх педагогів професійного навчання в процесі професійної підготовки.

Для розв'язання поставлених завдань використовувалися такі методи дослідження:

- теоретичні: метод аналізу та синтезу, вивчення та узагальнення, педагогічної та методичної літератури;
- емпіричні: спостереження, бесіди з викладачами та студентами, анкетування;
- статистичні: математичні методи обробки експериментальних даних із метою вивчення даної проблеми, проведення елементів педагогічного експерименту.

Структура магістерського дослідження

Магістерська робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаної літератури: 82 джерела, семи додатків.

Основні положення магістерського дослідження обговорені на звітній науково-практичній конференції студентів Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка

РОЗДІЛ 1. НАУКОВО-ТЕОРЕТИЧНА ОСНОВА ОСОБИСТІСНО ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ В ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ

1.1. Основна мета та завдання професійної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання

Процес реформування освіти в Україні наразі передбачає її спрямованість на розвиток кожної особистості. Перш за все формування й розвиток її мобільності, яка визначає здатність до навчання протягом усього життя.

Адже сучасний етап розвитку інформаційного глобалізованого суспільства зумовлює зміни підходів до професійного розвитку особистості. Це викликано тим, що нині «в технічно розвиненому та економічно нестабільному світі» [7, С. 113] в умовах потреби поліфункціональної діяльності кожна людина має самореалізуватися, насамперед професійно, якісно та ефективно діяти, щоб бути конкурентоздатною та успішною. Окрім цього, «на початку ХХІ ст. світова спільнота зрозуміла, що вчительство – це не тільки «змінна величина», яка необхідна для успішного реформування освітніх систем, але й «найбільш визначний носій змін» у реалізації реформ. Ця подвійна роль вчителів у освітніх реформах – бути суб'єктом і об'єктом реформацій – робить професійний розвиток вчителів зоною виклику» [55].

Адже саме професійна діяльність вчителів, викладачів, майстрів виробничого навчання, вихователів, керівників гуртків і т. д. має непересічне значення у становленні особистості підростаючого покоління. Якісний склад педагогів це стратегічна проблема професійних освітніх закладів.

Багато дослідників займаються проблематикою покращення підготовки майбутніх освітян акцентуючи увагу на різних аспектах підвищення ефективності освітніх процесів (О. Биковська, Н. Бібік, Ж. Делор, М. Жалдак, Г. Ігнатенко, О. Коваленко, В. Ковальчук, В. Курок, Н. Морзе, Н. Ничкало, Дж. Равен, О. Савченко, А. Хуторський та ін.).

В умовах сьогодення в Україні відбувається переорієнтація освітнього процесу у вишах на кінцеві результати, що найбільш повно відображено в основних засадах компетентнісного підходу. Тобто основна мета та завдання професійної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання обумовлюється компетентнісним підходом.

Компетентністний підхід – є стратегічним напрямом модернізації усієї вищої освіти як в нашій країні, так і в країнах Європейського союзу. У повній мірі це стосується і фахової підготовки майбутніх педагогів професійного навчання в освітньому середовищі вищих закладів освіти.

Сама дефініція «компетентний» означає знаючий, поінформований, авторитетний у певній галузі; володіючий компетенцією, тобто колом питань, з якими добре обізнаний [48, С. 289].

У європейських країнах обґрунтували поняття «компетентність» вчені Г. Халаж, Р. Бадер, Д. Мертенс, Д. Равен та інші.

Проблемі компетентнісного підходу в системі вищої освіти присвячені роботи низки вітчизняних та іноземних дослідників, зокрема В. Болотова, А. Бараннікова, О. Коваленко, В. Ковальчука, В. Лаптева, П. Лузана, Н. Ничкало, С. Ракова, М. Рижова, І. Фрумїна, А. Хуторського та інших.

До прийняття діючих законів «Про освіту», «Про вищу освіту» низка наукових праць була присвячена проблематиці аналізу відмінностей дефініцій «компетенція» та «компетентність».

Хоча всі визначали компетентність як кваліфікаційну характеристику. Компетентності на більш високому рівні характеризують традиційні для сучасної педагогіки поняття, що відображають мету і результати навчання: набуті знання, уміння, навички, здібності, здатності тощо. Тобто окреслюють комплекс знань, умінь і навичок та досвіду застосування їх для здійснення діяльності, метою якої є досягнення певних цілей, ставлення до процесу та результатів виконання цієї діяльності [30].

На конференції (1996 р.) «Ключові компетенції для Європи» було запропоновано та визначено перелік ключових компетентностей, що і

визначили стратегію освітнього процесу. Зазначимо, що у визначеннях ЮНЕСКО поняття «компетентність» трактується як поєднання знань, умінь, цінностей і ставлень, застосованих у повсякденній професійній діяльності. Педагоги дійшли до єдиного визначення в трактуванні поняття компетентності як здатності застосовувати знання та вміння ефективно й творчо в педагогічних відносинах – ситуаціях, що передбачають взаємодію з іншими особистостями в соціальному контексті так само, як і в професійних ситуаціях.

В «Енциклопедії освіти» [20] пропонується «застосувати поняття «компетентності» та «компетенції» з метою акцентуації на загальному й індивідуальному». Підкреслюючи, що результатом набуття компетенції є компетентність, яка на відміну від компетенції передбачає особистісну характеристику, ставлення до предметної діяльності.

Наразі проблемні питання взаємозв'язку компетентностей і компетенцій відійшли на друге місце, адже законодавством України чітко визначено, що компетентність – динамічна комбінація знань, умінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, яка визначає здатність особи успішно здійснювати професійну та подальшу навчальну діяльність і є результатом навчання на певному рівні вищої освіти [21].

А в діючому законі «Про вищу освіту» зазначається, що компетентність - здатність особи успішно соціалізуватися, навчатися, провадити професійну діяльність, яка виникає на основі динамічної комбінації знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистих якостей [22].

З визначення випливає, що сформованість компетентностей є необхідною і обов'язковою умовою подальшого розвитку фахівця.

Для дослідження професійного розвитку педагога професійного навчання актуальними є напрацювання науковців, які досліджували професійну компетентність – А. Маркова, Е. Зеєр, О. Коваленко, Н. Кузьміна та інші; професійну компетентність саме педагога професійного навчання –

Б. Вовка, Г. Ігнатенко, В. Курок, М. Лук'янової, Т. Шаматової, В. Стрельникової та іншими. Л. Тархан вивчала дидактичну компетентність, Н. Брюханова – інтеграцію компетентнісного підходів, Г. Ігнатенко – шляхи формування методичної компетентності, І. Філімонова – формування фахової компетентності під час вивчення педагогічних дисциплін, Л. Омельченко, О. Керницький обґрунтували педагогічні умови формування ключових компетентностей тощо.

Загалом для професійного розвитку напроцуд важливими є процеси формування у здобувачів освіти як професійних, так і ключових компетентностей.

Міжнародна комісія Ради Європи в своїх документах розглядає поняття компетентності як загальні, або ключові, вміння, базові вміння, фундаментальні шляхи навчання, ключові кваліфікації, навчальні вміння та навички, ключові уявлення, опори, або опорні знання.

Компетентності передбачають (експерти Ради Європи):

- спроможність особистості відповідати соціальним потребам;
- комплекс ставлень, цінностей, знань і навичок.

17 січня 2018 року схвалено оновлену редакцію ключових компетентностей для навчання впродовж життя - [рекомендація 2018/0008 \(NLE\) Європейського Парламенту та Ради \(ЄС\)](#) [57].

Рис.1.1. Ключові компетентності

У табл. 1.1. наведено порівняльний аналіз компетентностей.

Таблиця 1.1.

Порівняльний аналіз компетентностей порівняно з попередньою редакцією

Було (2006)	Стало (2018)
Спілкування рідною мовою (Communication in the mother tongue)	Грамотність (Literacy competence)
Спілкування іноземними мовами (Communication in foreign languages)	Мовна компетентність (Languages competence)
Математична компетентність та основні компетентності у природничих і точних науках (Mathematical competence)	Математична компетентність та компетентність у науках, технологіях та інженерії (Mathematical competence and competence in science, technology and engineering)

and basic competences in science and technology)	Цифрова компетентність (Digital competence)
Цифрова компетентність (Digital competence)	Особиста, соціальна та навчальна компетентність (Personal, social and learning competence)
Навчання вчитись (Learning to learn)	Громадянська компетентність (Civic competence)
Соціальна і громадянська компетентність (Social and civic competences)	Підприємницька компетентність (Entrepreneurship competence)
Почуття ініціативності та взаємодії (Sense of initiative and entrepreneurship)	Компетентність культурної обізнаності та самовираження (Cultural awareness and expression competence)
Культурна впевненість і самовираження (Cultural awareness and expression)	

Компетентність інтегрує ставлення і практичні навички, цінності, емоції, поведінкові компоненти, знання і вміння, особистісні якості. У розвитку особистісних якостей особливо важливим є наявність творчого мислення, про рівень якого можна судити за його складовими: дивергентного, критичного, конвергентного видів мислення.

Компетентнісний підхід визначає, що зміст навчання формується на основі спрямованості освітнього процесу на формування в тих, хто навчається множини компетентностей, необхідних для повноцінного життя та діяльності в сучасному суспільстві.

Компетентність викладача (майстра виробничого навчання) розглядають як співвідношення об'єктивно необхідних теоретичної, практичної підготовки, особистісних, психологічних якостей, професійно важливих здібностей та їх вплив на процес і результат педагогічної діяльності. Формування професійної компетентності педагога відбувається поступово, у процесі активної практичної, самоосвітньої, методичної діяльності [59].

Орієнтація на компетентнісний підхід професійної підготовки майбутніх педагогічних працівників системи закладів професійної (професійно-технічної) освіти забезпечує мобільність педагогічної освіти, формує конкурентоспроможність її випускників.

Слепкань З. І. підкреслює, що в умовах переростання постіндустріального суспільства в інформаційне «перед системою освіти постають нові завдання, пов'язані з виробленням педагогічної стратегії в умовах масової комп'ютеризації та інформатизації всіх аспектів життя» [65, С. 12].

Для визначення професійних компетентностей педагогів професійного навчання необхідно враховувати суспільно-економічні тенденції його розвитку.

Усіх науковців (Н. Бібік, В. Бондара, І. Зимньої, В. Петрук, О. Пометун, М. Рудь, А. Капської, М. Лазарева, О. Локшина, О. Овчарук, В. Олійник, О. Пометун, М. Пустового О. Романовського, А. Хуторського та інших) єднає твердження, що компетентність системне поняття.

Звернемося до розгляду складників компетентності педагога професійного навчання.

Професійна компетентність педагога – це інтегральна особистісна якість, зазначає Олена Семенов, що включає педагогічну, психологічну, лінгвістичну, мовну, комунікативну, фольклорну, літературну, методичну, інформаційну, дослідницьку компетентності й виявляється на високому рівні готовності до педагогічної діяльності [60, С. 38].

Слушну конкретизацію знаходимо у працях І. Зязюна, що для професійної компетентності необхідні знання предметів, методик їх викладання, педагогіки і психології, а разом із цим рівень розвитку професійної самосвідомості, індивідуально типові особливості й професійно значущі якості [26].

Низка вчених звертають увагу на доцільність окремо виділяти спеціальну компетентність, що пов'язана з галуззю конкретної дисципліни, як

освітнього компонента; методичну компетентність, зорієнтовану на формування знань, умінь та навичок; психологічну компетентність (мотиви, здібності, спроможності).

Аналіз сучасних наукових доробок дозволяє стверджувати, що низка авторів під час визначення компетентностей виокремлюють групу, пов'язану з ІКТ-компетентностями, які мають синонімічні назви: володіння новими технологіями і прийомами опрацювання даних; інформаційні (Н. Баловсяк, М.Г. Дзугоєва, І. Єрмаков, О. Зайцева, Н. Насирова, С. Трішина., А. Хуторської та ін.), інформатичні, інформаційно-технологічні (В. Беспалов, Т. Тихонов, Г. Луньова); цифрова грамотність, комп'ютерна компетентність, ІКТ-компетентність (В. Акуленко, С. Раков), інформаційно-комунікаційно-технологічні компетентності (В. Бурмакіна та ін.) тощо.

Ці компетентності пов'язані з якість технічно та технологічно освіченої особистості, підготовленої до життя й активної трудової діяльності в умовах сучасного високотехнологічного інформаційного суспільства, що охоплюють основні компоненти інформаційної культури здобувачів освіти, оснований на раціональному співіснуванні з техносферою, відповідно до їхнього професійного самовизначення з урахуванням індивідуальних можливостей.

- Виділяють такі рівні компетентної діяльності з використанням ІКТ:
- вміння застосовувати інформаційно-комунікаційні технології в навчанні та повсякденному житті;
- раціональне використання комп'ютера й комп'ютерних засобів при розв'язуванні задач, пов'язаних з опрацюванням даних;
- будувати інформаційні моделі та досліджувати їх за допомогою засобів ІКТ;
- давати оцінку процесові й досягнутим результатам технологічної діяльності [14].

Таким чином, узагальнюючи, можна виходити з того, що науковці окреслюють лінгвістичну компетентність (знання про лінгвістику як науку,

загальні відомості про мову тощо); культурологічну компетентність; педагогічну компетентність (базується на усвідомленні ролі педагога, набутті педагогічного досвіду); психологічну компетентність (вміння об'єктивно оцінювати здібності, психологічні особливості тощо); комунікативну компетентність (вербальні й невербальні засоби в спілкуванні); методичну компетентність (здатність до обгрунтованого вибору педагогічних технологій, дидактичних методів й прийомів та ін.); цифрова компетентність (здатність до роботи з цифровими технологіями в професійно-педагогічній діяльності), галузева (володіння галузевими компетентностями) (рис.1.2.).

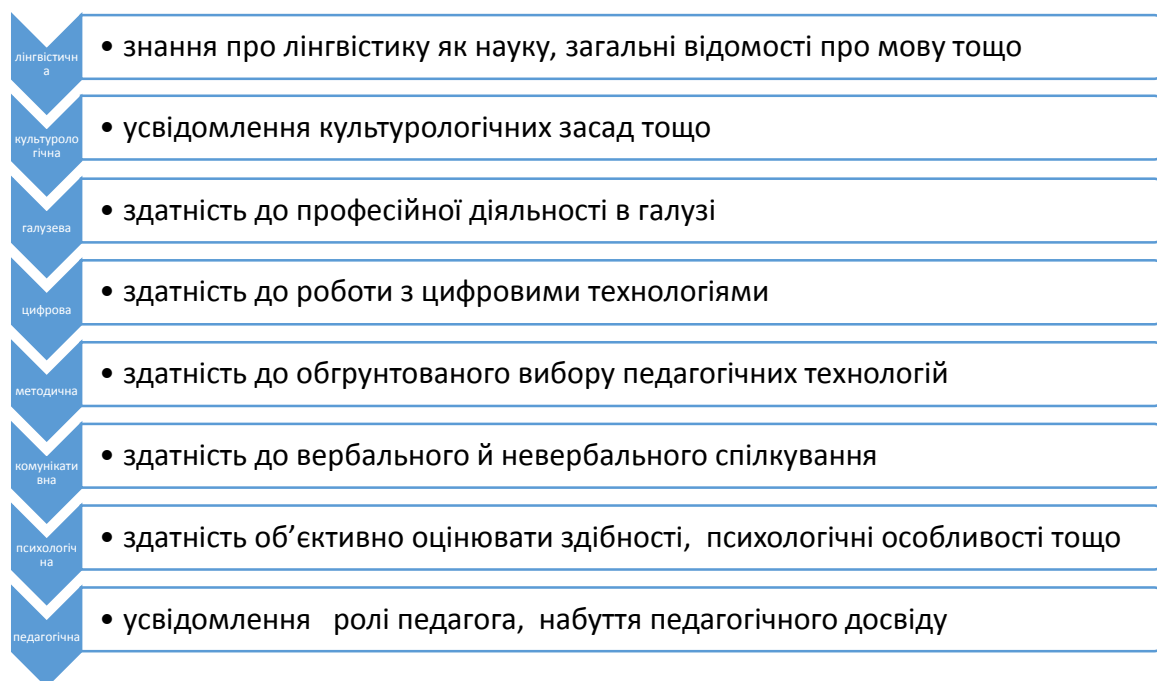

Рис.1.2. Професійна компетентність педагога професійного навчання

Підкреслимо, що зазначені складові професійної компетентності педагога професійного навчання взаємопов'язані, взаємозалежні між собою, і практично кожна має сенс за наявності інших, причому сформованих на достатньому рівні мірі, то набуття їх і є необхідною умовою професійного становлення в сучасних умовах.

Більш детально зупинимося на педагогічній компетентності, у структурі якої, як правило, виокремлюють три компоненти:

- когнітивний (знання фахової дисципліни, основ психології, філософії, педагогіки);
- діяльнісний (технологічний) – уміння, навички і способи здійснення педагогічної діяльності);
- особистісний (гуманістичні якості, розвиток особистісних якостей. педагогічною мислення та ін.).

Вони мають інтегрований характер. Так, когнітивний компонент включає:

- спеціальні знання предмета;
- знання дидактики;
- знання з психології про процес набуття знань (увага, сприйняття, пам'ять, мовлення, мислення);
- знання методики навчання.

Технологічний компонент відображає готовність педагога до здійснення професійної діяльності, яка неможлива без сформованості умінь:

- проєктувальних;
- конструктивних;
- організаційних;
- управлінських;
- контрольних-оцінювальних;
- комунікативних;
- гностичних;
- дослідницьких.

Педагогічна компетентність це поняття динамічне. У період навчання у вищих педагогічних закладах освіти вивчення предметів психолого-педагогічного та фахового циклів відіграють суттєву роль у формуванні педагогічної компетентності майбутніх педагогів професійного навчання. Загалом же постійний професійний саморозвиток з врахуванням досягнень наукової теорії і сучасного педагогічного досвіду основна умова набуття педагогічної компетентності.

Таким чином, компетентність педагога професійного навчання доцільно розглядати як співвідношення об'єктивно необхідних теоретичної, практичної підготовки, особистісних, психологічних якостей, професійно важливих здібностей та здатностей та їх вплив на процес і результат педагогічної діяльності.

Формування професійної компетентності педагога відбувається поступово, у процесі активної практичної, самоосвітньої, методичної діяльності. Але фундамент професійної компетентності педагога професійного навчання закладається під час професійної підготовки у виші, яка охоплює два складники: фахову підготовку у відповідній галузі промисловості та психолого-педагогічну.

З іншого боку вищі педагогічні заклади освіти, здійснюючи підготовку педагогів професійного навчання, мають проектувати педагога, здатного забезпечити формування в учнів не тільки професійних, але й ключових компетентностей інформаційного суспільства.

В аспекті розгляду професійного розвитку важливо брати до уваги, що діяльність педагога професійного навчання реалізується в різних видах, зокрема:

- а) викладання;
- б) організація виховної роботи;
- в) професійне самовиховання;
- г) управлінська діяльність;
- д) методична діяльність;
- є) науково-дослідницька діяльність тощо.

Зміст професійної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання окреслюється структурою його педагогічної діяльності. Коротко охарактеризуємо її складники:

- гностичний компонент пов'язаний із сферою знань педагога. Йдеться про знання предмета, який він викладає, знання засобів педагогічної

комунікації, психологічних особливостей учнів і особливостей власної особистості та діяльності;

- проєктувальний компонент містить близькі та перспективні цілі навчання і виховання, а також стратегії та засоби їх досягнення;
- конструктивний компонент відображає особливості конструювання педагогом власної діяльності та діяльності учнів з урахуванням найближчих (урок, цикл занять) цілей навчання й виховання;
- комунікативний компонент характеризує специфіку взаємодії педагога з учнем для досягнення дидактичної мети;
- організаційний компонент пов'язаний з умінням організувати діяльність учнів і власну діяльність.

Отже, основна мета та завдання професійної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання впливає із основних засад компетентнісного підходу.

Організація професійної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання відбувається відповідно до основних положень діючого закону «Про вищу освіту»: «Організація освітнього процесу». Під час організації освітнього процесу як інтелектуальної, творчої діяльності в області не тільки вищої освіти, але й науки, що є обов'язковою структурною одиницею діяльності вишу необхідне проведення системи наукових, методичних, дидактичних, виховних заходів, які спрямовані, щоб передати для засвоєння здобувачами освіти компетентностей. Зазначимо важливість кожної з форм, за якими здійснюється освітній процес професійної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання (рис.1.3.)

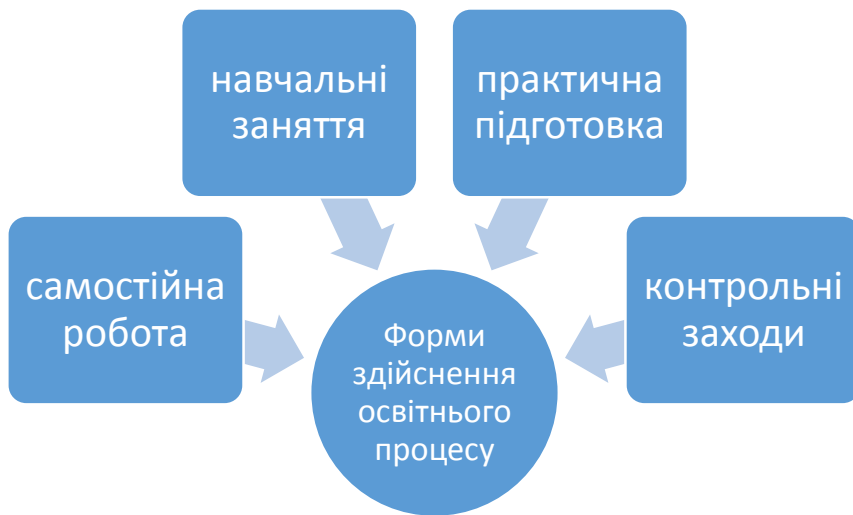

Рис.1.3. Форми здійснення освітнього процесу у закладах вищої освіти

У професійній підготовці під час навчальних занять акцентуємо увагу на важливості обґрунтованого обрання видів занять (рис.1.4.).

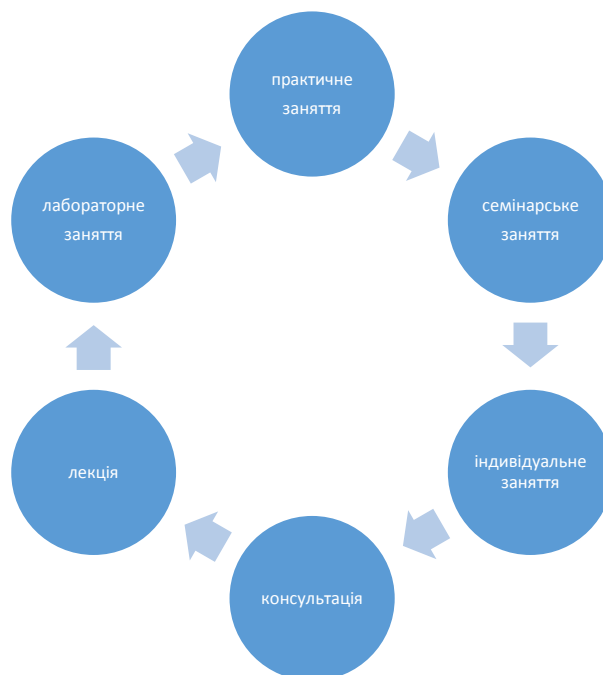

Рис.1.4. Основні види навчальних занять у закладах вищої освіти

Хоча класичним компонентом освітнього процесу у виші є лекція, де закладаються основи наукових знань все більшої ваги в умовах сьогодення набувають нетрадиційні заняття.

Професійна підготовка майбутніх педагогів професійного навчання включає також практичну підготовку. Тобто обов'язково проектується проходження практик в освітньому середовищі закладів професійної (професійно-технічної) підготовки, а також на підприємствах відповідно до спеціалізації.

Зазначимо впродовж усього процесу ефективної професійної підготовки завжди присутня самоосвіта. Науковці самоосвіту характеризують як вид пізнавальної діяльності, характерними ознаками якої є добровільність; самоуправлінність; мотивованість і т. д..

Таким чином у процесі професійної підготовки, що базується на вищевикладених засадах і відбувається особистісно професійний розвиток майбутніх педагогів професійного навчання. То ж звернемося до аналізу його основних засад.

1.2. Основні засади особистісно професійного розвитку педагога професійного навчання

Сучасне суспільство, яке відносять до інформаційного, вимагає від його членів постійного оновлення нових знань, умінь та здатностей і породжує проблему перманентного розвитку.

Для того, щоб бути успішним в житті та професійній діяльності, потрібно, щоб весь процес професійної підготовки носив випереджувальний характер, тобто був орієнтованим на запити суспільства в майбутньому і в той же час зорієнтований на формування готовності розв'язування проблем сьогодення.

Сучасна система освіти має стимулювати індивідуальний розвиток особистості, оновлення професійних компетентностей впродовж всього життя. Тобто оновлена освітня парадигма трактує необхідність не стільки

накопичення знань, скільки на спроможність їх мобільного збагачення; на здатність до критичного аналізу, а отже необхідні навички не репродуктивного, а самостійного (критичного) мислення.

Це є вкрай важливими для організації освітнього процесу під час підготовки майбутніх педагогічних кадрів, зокрема, тих, хто буде працювати у системі професійної (професійно-технічної) освіти, адже професійна компетентність сучасного робітника є вирішальною передумовою розвитку галузей виробництва, які спрямовані на виробництво високоякісних товарів і надання населенню сучасних послуг.

До когорти освітян закладів професійної (професійно-технічної) освіти належать викладачі, вихователі, майстри виробничого навчання, старші майстри, інструктори виробничого навчання, методисти, практичні психологи, соціальні педагоги, керівники П(ПТ)З та інші працівники, які беруть безпосередню участь в освітньому процесі підготовки кваліфікованих робітників.

Наразі умови, в яких відбувається професійне становлення майбутніх кваліфікованих робітників швидко змінюються, адже зазнають зміни технології в галузях виробництва, оновлюються педагогічні.

Безсумнівно, все більшої актуальності набуває процес професійного розвитку педагогів професійного навчання, як ключових фахівців в системі П(ПТ)О.

З цієї метою створюються мережі центрів професійного розвитку. Їх мета спрямована на впровадження передового педагогічного досвіду в освітній процес шляхом створення сучасного методичного середовища в закладах П(ПТ)О. У першу чергу таке середовище і має забезпечувати професійний розвиток когорти освітян на основі забезпечення індивідуальних потреб учасників освітніх процесів.

Адже сучасному закладу П(ПТ)О потрібні високопрофесійні, активні, успішні педагоги, з високим рівнем розвитку фахових компетентностей, які готові до впровадження інновацій, вмілого використання сукупності

педагогічних технологій, вмілого оперування сучасними формами, методами, прийомами та засобами професійного навчання.

Зазначене необхідне для виконання різнопланових функцій, які покладені на педагога професійного навчання. Аналіз педагогічного досвіду та наукових розвідок дозволяє окреслити наступні функції освітянина, які тісно взаємопов'язані і взаємозалежні: інформативну; розвивальну; виховну; культурологічну; стимулювальну; конструктивну; комунікативну; організаційну; соціалізуючу; управлінську; діагностичну; дослідницьку; прогностичну; психотерапевтичну; рекреаційну; здоров'язбережуючу; коригувальну; методичну (рис. 1.5.).

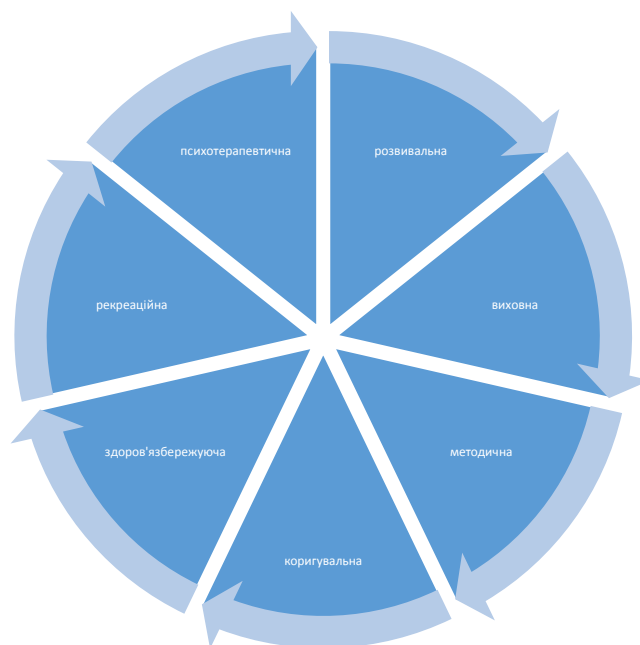

Рис.1.5. Основні функції педагога професійного навчання.

Тобто функції є багатоаспектними саме тому низка наукових досліджень як українських, так і зарубіжних, досліджуючи професійний розвиток (teacher development, staff development, career development, human resource development, professional development continuing education, lifelong learning) різнопланово спрямовують свої дослідження.

А. Глетсорт вказує що професійний розвиток це – розвиток у професійному контексті на основі накопичення досвіду та систематичного аналізу власної педагогічної діяльності [2, С. 41] .

Вважаємо І. Хоржевська обґрунтовано наголошує на тому, що професійний розвиток взаємозв'язаний з загальним розвитком особистості на основі засвоєнням нового досвіду, знань, вмінь та із трансформацією мотивації й інтересів конкретної людини [74, с. 113]. Підкреслюючи, що професійний розвиток є продуктом і результатом діяльності самої людини, враховуючи предмет нашого дослідження, цінними є праці Дж. Шіренс, який виділяє початкову професійну підготовку, введення у професію, післядипломну професійну підготовку, неперервний професійний розвиток в умовах діяльності в певному закладі освіти [3].

Тобто професійний розвиток педагогів професійного навчання це – безперервний процес, за яким переглядається, оновлюється, розширюється змістове наповнення кінцевої мети викладання, а також на основі критичного самоаналізу розвиваються професійне мислення, знання, уміння здобувачів освіти, тощо. Також зазначимо, що початком цього процесу стає етап професійної підготовки.

Під час професійного розвитку відбувається процес творчої самореалізації в тому, чи іншому виді діяльності. О. Вознюк, О.Дубасенюк наголошують на взаємному потенціюванні (когеренції, підсиленні) особистісних і професійних аспектів педагога та вихід на рівень системних якостей цілого [11].

Нами взяті до уваги характеристики поняття «професійний розвиток», на які звертає увагу Л. Пуховська [55] проаналізувавши нароби Е. Віллегас-Реймерса:

- професійний розвиток учителів базується на конструктивізмі, тому педагоги – суб'єкти активного навчання;
- професійний розвиток – це процес, який проходить у межах певного контексту. Тому найбільш ефективною формою професійного розвитку є щоденна діяльність педагога у школі;

- цей процес нерозривно пов'язаний зі шкільною реформою, тому що він означає процес формування культури, а не лише забезпечення формування в учителів нових умінь реалізації навчальних програм;
- педагоги є рефлексивними практиками, які входять у професію з певною базою знань і набувають нові знання і досвід, «дорощуючи» їх до попередніх. Тому роль професійного розвитку полягає в тому, щоб допомогти вчителям у створенні й реалізації нових педагогічних теорій і практик, а також у підвищенні їх компетентності щодо педагогічної діяльності;
- професійний розвиток учителів реалізується у процесі співробітництва, найбільш ефективно – у взаємодії учителів, а також педагогів, адміністрації, батьків та інших членів громади;
- професійний розвиток здійснюється на основі різних форм і способів організації. Тому професійний розвиток учителів – це постійний процес оптимального вибору й поєднання різних форм, методів, технологій, які є найбільш оптимальними в конкретній ситуації і в конкретному місці.

Вважаємо, що окреслене, яке стосується вчителів повною мірою можна віднести і до педагогів професійного навчання, звичайно, взявши до уваги особливості їх професійної діяльності:

- педагоги професійного навчання є суб'єктами освітнього процесу. Тобто здійснюється розгляд саме суб'єктів освітнього процесу;
- професійний розвиток – це процес, який відбувається не тільки в освітньому середовищі закладу П(ПТ)О, тобто на робочих місцях педагогів професійного навчання, але й у період їх професійної підготовки;
- цей процес тісно пов'язаний зі змістом перезавантаження системи П(ПТ)О, тому він означає перш за все удосконалення фахових компетентностей;
- педагоги професійного навчання є рефлексивними практиками, які впродовж майбутньої професійної діяльності мають поглиблювати

- компетентності, які стосуються як педагогічних технологій, так і інноваційних технологій у галузях виробництва згідно до спеціалізації;
- професійний розвиток педагогів професійного навчання здійснюється у процесі співробітництва усіх суб'єктів освітнього процесу;
 - професійний розвиток здійснюється з включенням різноманітних освітніх технологій Це процес обґрунтованого обрання ефективних форм, методів, технологій тощо.

Розгляд проблеми професійного розвитку потребує взяття до уваги базових положень.

Зокрема, андрогогічний підхід (за теорією (Дж. Д'юї, Е. Ліндеман, М.Ноулз, П.Джарвис). За даним підходом перш за все професійний розвиток базується на індивідуалізації. В основі якої має бути покладена мотивація й прагнення до самостійності, само керованості власної діяльності. В ракурсі зазначено під час професійної підготовки важливе врахування досвіду, рівня підготовки, психофізіологічних, когнітивних особливостей того, хто навчається тощо.

Заслуговують на увагу й наукові засади акмеології (акме (від грец. – вершина, квітуча пора), яка визначає закономірності вищих досягнень у цілісному розвитку людини на кожному її віковому етапі у процесі неперервної освіти.

Щодо професійного розвитку, то підхід акумулює необхідності поєднання високого рівня якісної освіти та розвитку задатків, здібностей, компетентностей тощо.

Вчені провідними ознаками зазначеного підходу [Данилова Г.С.; Огієнко О.І.] визначають :

- орієнтація на професійну зрілість і майстерність як удосконалення на всіх етапах життя й діяльності людини;
- усебічний розвиток свідомості й діяльності груп (товариств), переконаність у можливості масового вдосконалення;
- оптимістичне бачення людини, її можливостей, майбутнього;

- проектування вищих досягнень як окремими особами, так і групами й товариствами.

Не може бути професійного розвитку без набуття професійної компетентності, тобто здатності фахівця кваліфіковано виконувати певні дії (операції, комплексні роботи і т. д.) у рамках конкретної професії, досягаючи високих кількісних та якісних результатів праці.

Таким чином компетентний фахівець має певні здібності, знання, вміння та навички, що дозволяють їй якісно виконувати трудові дії, операції, комплексні роботи і т. д..

Але специфіка професійної діяльності майбутніх педагогів професійного навчання полягає в тому, що їх психолого-педагогічна підготовка тісно переплітається з інженерною, конкретизація якої впливає із спеціалізації, тобто це може бути легка промисловість, будівництво і зварювання, транспорт, аграрне виробництво, переробка сільськогосподарської продукції та харчові технології тощо.

Аналіз фахових літературних джерел засвідчує, що професійний розвиток майбутніх педагогів професійного навчання в процесі професійної підготовки обов'язково має бути особистісно спрямованим.

У сучасних психолого-педагогічних дослідженнях приділяється значна увага підготовці здобувачів освіти у межах особистісно-професійного становлення майбутнього фахівця.

Але підкреслимо, що такий підхід не є новим з точки зору історичного розвитку педагогіки. Досить довго чільним був підхід щодо того, що освітній процес має виконувати вимоги суспільства, яке і проектує певні її властивостями. Тобто спостерігаємо прояв орієнтації на «усереднений» варіант, основними якостями визначалися колективізм, підпорядкування індивідуальних інтересів суспільним, конформізм тощо. Прослідковується типовість освітніх середовищ і «типовість» результатів освітнього процесу. А як наслідок, під час освітнього процесу недостатнє врахування і використання суб'єктного досвіду самого здобувача освіти як творця власного розвитку.

Наприклад, у низки країн (Китай) вважалося, що індивідуальні особливості людей багато в чому визначаються їх станової приналежністю.

Та уже в працях філософів Стародавнього Сходу простежується спроба побудови освітнього процесу з урахуванням особливостей особистості здобувача освіти. На наш погляд, цікаво, що в багатьох притчах працю вихователя порівнюється з працею садівника, який має для кожної рослини знайти потрібні правила догляду за нею.

В описах наукових праць відмічають, що Сократ висловлював ідею про те, що вихователь зобов'язаний знову і знову відбирати дії з точки зору їх соціальної цінності і значення для особистого блага кожного вихованця, а М.Ф. Квінтіліан рекомендував на одних впливати спонукою, інших оберігати від суворих наказів і пам'ятати, що інший встигає від постійного старанності, інший діє поривами.

З врахуванням предмета нашого дослідження особливий інтерес являють напрацювання, в яких поглиблюються дослідження особистісно-орієнтованого навчання (І. Бех, А. Бойко, М. Євтух, О. Леонтєв, В. Рибалко, В. Сластьонін, І. Якіманська та ін.) та особистісно-діяльнісного підходу (В. Беспалько, В. Давидова, Л Білик та ін.).

Аналіз низки сучасних наукових праць засвідчує, що дослідження різної проблематики професійного розвитку розглядається з врахуванням індивідуальних особливостей здобувачів освіти.

Розвиток особистості передбачає, перш за все, її власну активність, її діяльність по самоперетворення, яка передбачає вироблення життєвої позиції та усвідомлення свого місця в суспільстві.

Тому актуальною є проблематика процесу розвитку самостійності здобувачів освіти, який А. Макаренка розглядав в єдності з принципами самостійності та самодіяльності, головне, підкреслював митець, виховання людини, яка здатна творчо працювати, самостійно вирішувати життєві проблеми, самоутверджуватися та самоудосконалюватися, розвиватися у професійному середовищі. За науковими доробками С. Л. Рубінштейна, під

час тлумачення дефініції «самостійність» доречно виділення трьох аспектів, зокрема, це свідомо обґрунтована мотивація дій; це певна стійкість щодо чужому впливу та навіюванню; це здатність людини обирати свідомо напрям власних вчинків.

З врахуванням предмета нашого дослідження певну цінність мають висновки про взаємозв'язок проблематики формування здатності до самовдосконалення з включенням здобувачів освіти у певний вид діяльності (під час трудової діяльності – І. Балабіна, Ю. Янотовська; у процесі засвоєння політехнічних умінь – Н. Чукова; в суспільній діяльності напрацювання З. Пономарьової; під час здійснення узагальнення знань – Є. Сільнова тощо). Відмітимо також напрацювання І. Балабіної, Н. Бочкіної, П. Гальперіна, Л. Жарової, Г. Ігнатенко, Т. Пахомової, П. Підкасистого, Т. Шамової та інших.

Науковці підкреслюють, що процес розвитку самостійності, розвиток здатності до саморозвитку безпосередньо пов'язаний із включенням особистості до різного виду діяльності з метою формування її компетентностей.

Зміни особистості відбуваються не в діяльності взагалі, а в професійному просторі, в процесі виконання конкретних завдань і взаємодії з об'єктом діяльності, досягнення певних цілей, складність і успішність досягнення яких і визначають ступінь професіоналізму працівника.

Професійне становлення особистості педагога це – процес постійної взаємодії особистісних параметрів з функціональною структурою діяльності і об'єктом діяльності. У цьому ключі переосмислюються завдання і методи підготовки педагога, зокрема з точки зору формування професіоналізму в аспекті особистісного зростання, формування особистісної індивідуальності у педагогічній професії.

Рішення проблем становлення професіоналізму і вдосконалення професійної майстерності має на більш повну реалізацію можливостей суб'єкта, поліпшення професійної підготовки педагога професійного навчання.

Професіоналізація являє собою складний багаторівневий процес саморозвитку особистості, що полягає в своєрідному зміні її якостей під час виконання тієї чи іншої діяльності. Причому, професійну діяльність необхідно розглядати в єдності зі сферою загальної культури, зі спрямованістю особистості здобувача освіти. Тільки так не відбуватиметься жорстке підганяння індивідуальності особистості під професійні традиції та норми.

Особистісно професійний розвиток майбутніх педагогів професійного навчання в процесі професійної підготовки в першу чергу відбувається як розвиток особистості, а потім як компетентного фахівця галузі діяльності. Особистісно професійний розвиток майбутніх педагогів залежатиме від базових якостей його особистості, прояв яких відображається в його самостійності та активності.

Досягнення певного рівня особистісно професійного розвитку педагогів визначається мотивацією досягнення, ставленням до професійної діяльності, психологічною готовністю до майбутньої професійної діяльності, творчим потенціалом здобувача освіти. Так, Ю. Янотовська, досліджуючи самостійність учнів в умовах ПТУ, звертає увагу на спів залежність самостійності від ступеня особистої значущості діяльності [81].

Загалом особистісно зорієнтоване професійне навчання в умовах вишу передбачає максимальний розвиток здібностей здобувачів освіти, їх особистісних якостей.

На основі доробок вчених доцільно виділити принципи, на яких базується особистісно спрямована професійна підготовка майбутніх педагогів професійного навчання :

- перевага індивідуальності, самоцінності здобувача освіти;
- врахування закономірностей професійного становлення, зокрема, можна взяти до уваги напрацювання Е. Климова щодо етапів професійного становлення: етап вибору професії (оптант), навчання у професійному закладі (адепт), адаптація, звикання до професії (адаптант), досвідчений

професіонал (інтернет), набуття високого рівня професіоналізму (майстер), знаний майстер своєї справи (авторитет), авторитетний високопрофесійний майстер своєї справи, який передає свою майстерність іншим (наставник) [9];

- визначення змісту професійного навчання згідно рівню розвитку освіти, галузей виробництва, виробничих технологій;
- випереджальний характер професійного навчання;
- мобільність професійного середовища у виші;
- врахування індивідуального досвіду здобувача освіти, його потреби до самовдосконалення.

Зауважимо на важливість для особистісно професійного розвитку мотивів обрання педагогічної професії. Адже мотив - це потреба, то для майбутніх педагогів професійного навчання такою потребою може бути пізнавальний інтерес, потяг якомога краще підготуватися до самостійної професійної діяльності, почуття обов'язку та відповідальності тощо.

Все це дозволяє підкреслити те, що важливе місце у професійному становленні займає саморозвиток. Педагог має бути здатним самостійно формувати задачі з саморозвитку та проектування стратегії і тактики її досягнення; самостійно здобувати навчальну та професійну інформацію і оперувати нею під час розв'язання теоретичних і практичних задач; шукати нові засоби розв'язання задач тощо.

З огляду на викладене особистісно професійний розвиток майбутніх педагогів професійного навчання нами розуміється як неперервний процес формування усіх складників професійної компетентності, який здійснюється на всіх ланках професійної підготовки.

Тому проаналізуємо зміст професійної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання на прикладі освітньо-професійної програми освітнього ступеня «бакалавр» «Професійна освіта (технологія виробництва і переробки продуктів сільського господарства)» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 015.37 Професійна освіта (Аграрне

виробництво, переробка сільськогосподарської продукції та харчові технології) галузі знань 01 освіта/педагогіка.

Метою освітньої програми проектується формування як загальних здатностей, так і професійних, пов'язаних з організацією та здійсненням освітнього процесу у закладах професійної (професійно-технічної), фахової передвищої освіти. Також підкреслюється необхідність постійного самовдосконалення.

Сама мета націлена на отримання певних результатів навчання. З точки зору предмета дослідження виділимо наступні, які, на наш погляд, є дуже важливі для особистісного професійного розвитку:

ПРН 08. Самостійно планувати й організовувати власну професійну діяльність і діяльність здобувачів освіти і підлеглих.

ПРН 09. Відшукувати, обробляти, аналізувати та оцінювати інформацію, що стосується професійної діяльності, користуватися спеціалізованим програмним забезпеченням та сучасними засобами зберігання та обробки інформації.

ПРН 10. Знати основи психології, педагогіки, а також фундаментальних і прикладних наук (відповідно до спеціалізації) на рівні, необхідному для досягнення інших результатів навчання, передбачених цим стандартом та освітньою програмою.

ПРН 11. Володіти психолого-педагогічним інструментарієм організації освітнього процесу, уміти проектувати і реалізувати навчальні/розвивальні проекти.

Тобто результати професійної підготовки віддзеркалюють процес особистісно професійного розвитку майбутніх педагогів професійного навчання в процесі усєї професійної підготовки.

Але проектування особистісно-професійного становлення майбутнього педагога професійного навчання неможливе без розгляду найбільш продуктивних у цьому плані технологій навчання.

1.3. Роль технологій навчання в проектуванні особистісно професійного розвитку майбутнього педагога професійного навчання

Особистісно професійний розвиток майбутніх педагогів професійного навчання в процесі професійної підготовки неможливий без обґрунтованого обрання педагогічних технологій (В. Ковальчук, О. Мороз, О. Пехота, О. Пометун, Л. Пироженко, С. Сисоєва та ін.).

Звернемося до визначення основних правил, відповідно до яких та з врахуванням яких доцільно впроваджувати в освітній процес підготовки педагогів професійного навчання.

Узагальнюючи надбання науковців, можна виокремити принципи, на які треба орієнтуватися для активізації пізнавальної діяльності здобувачів освіти під час впровадження педагогічних технологій:

Принцип ігрової діяльності. Ігрова діяльність це – вид діяльності, який сприяє зменшенню емоційної напруги учасників освітнього процесу. Важливість зазначеного принципу впливає, зокрема, з того, що за статистикою під час ігрової діяльності рівень засвоєння нового навчального матеріалу досягає 90%.

Принцип діалогічного спілкування та колективної діяльності. Загалом процес професійного навчання базується взаємодії та включенні до діяльності, яка відображає майбутні професійні середовища.

Принцип проблемності. Включаючи майбутніх педагогів професійного навчання до розв'язання проблемних задач проектуються найбільш сприятливі умови розвитку їх професійної компетентності.

Дефініція «технологія» має грецьке походження: «*technē*» - мистецтво, майстерність, уміння; «*logos*» – наука. Поняття «технологія» в освітній процес запозичене з виробництва, це є поширеним виробничим терміном. Цю дефініцію щодо освітнього процесу було запропоновано у 1886 р. Джеймсом Саллі (1842-1923) в Англії.

Аналіз наукових праць дозволяє визначити, що звернення до поняття «педагогічні технології» в Україні триває не одне десятиліття.

На наш погляд, обґрунтовано генезу розвитку педагогічної технології подає у вигляді схеми І. М. Дичківська (рис. 1.6)

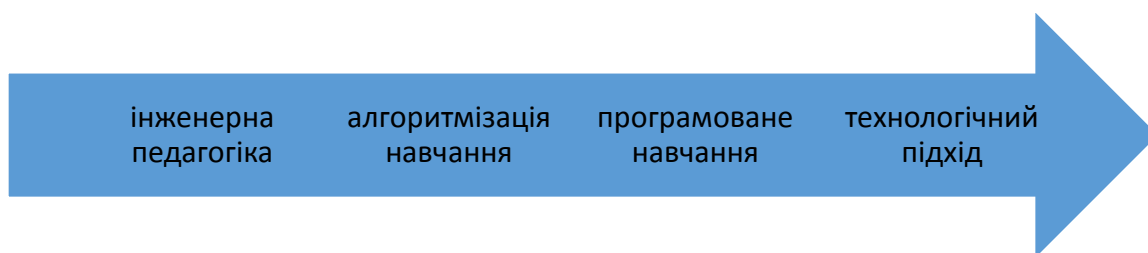

Рис.1.6. Історичні етапи розвитку педагогічної технології (за Дичківською І. М.)

При чому науковець виділяє в технологічному підході дидактичний аспект та аспект виховання [18].

Наразі у науковій літературі є широко вживаними дефініції «освітня технологія», «педагогічна технологія», «інформаційна технологія» і т. д.

Якщо порівнювати терміни «методика» і «технологія», то на відміну від методики «технологія» відображає не тільки передавання інформації, а весь освітній процес. Саме ця ознака є характерною для сучасних тенденцій у педагогіці. Гончаренко С. [12, С. 6] окреслює, що термін «методика викладання» застарів і не відображає суті і характеру сучасного навчального процесу, а доцільніше користуватися терміном: «технологія», який прямо пов'язаний з педагогікою та методикою навчання.

Пехота О. [49, С. 11] поняття «технології» розуміє як процес з гарантованим результатом, що на перший погляд важко перенести в педагогічні явища.

Нісімчук А., Падалка О., Шпак О. та ін. [46], визначають педагогічну технологію як науку про розвиток, освіту, навчання, виховання особистості на основі позитивних загальнолюдських якостей та досягнень педагогічної думки, а також основ інформатики.

Наковці підкреслюють, що педагогічні технології мають враховувати тенденції, які проявляються в сучасній освіті:

- перша тенденція – неперервність і наступність усіх ступенів професійної освіти;
- друга тенденція – комп'ютеризація та технологізація усього освітнього процесу;
- тенденція третя із запропонованих – акцент на проектування активних методів, форм навчання;
- четверта окреслений тенденція – перехід до фасілітаційного способу навчання, який сприяє стимулюванню, розвитку, організації творчої, діяльності учнів;
- п'ята з визначений тенденцій – організація процесу навчання як спільної діяльності його учасників [63].

Тобто для педагогічних технологій за умов сучасності характерним є тісне поєднання особистісного розвитку здобувача освіти, його професійного становлення і колективного характеру взаємодії усіх учасників освітнього процесу.

Г. М. Романова, узагальнюючі сучасні підходи вказує на наступні характеристики особистісно-розвивальних технологій :

- пріоритетність мотиваційно-ціннісного компонента;
- врахування особистого досвіду здобувача освіти;
- звернення до проблемного викладу;
- рефлексія;

- проектування освітнього процесу на основі врахування психофізіологічних особливостей здобувачів освіти.
- мета, а потім дії;
- педагог займає позицію координатора, фасилітатора, а не просто інформатор знань чи контролююча особа [23].

Ведуча функція педагогічної технології в тому, щоб спроектувати освітній процес, який гарантує досягнення чітко окреслених цілей. Ще раз зазначимо, що в основі компетентнісного підходу ціллю є формування компетентностей.

З удосконаленням педагогічних технологій в умовах вишу активізується пошук такого проектування освітнього процесу, коли забезпечується успіх діяльності всіх здобувачів освіти, на основі врахування їх індивідуальних характеристик.

Враховуючи викладене, на основі аналізу наукових праць та педагогічного досвіду підготовки майбутніх педагогів професійного навчання, під педагогічною технологією будемо розуміти вивчення, розробку і системне використання принципів організації освітнього процесу у виші на основі найновіших досягнень педагогіки, психології, теорії управління та менеджменту, інформатики, соціології тощо для розробки таких засобів навчання, що підвищують його ефективність.

Для більш детального врахування та розгляду предмета дослідження акцент зробимо не просто на педагогічних технологіях підготовки педагога професійного навчання, а на інноваційних педагогічних технологіях.

Поняттям «інновація» позначають новизну, введення чогось нового. У перекладі з іт. *innovation* – новина, нововведення; нові форми організації праці й управління, нові види технологій, які охоплюють не тільки окремі установи та організації, а і різні сфери.

За іншим джерелом – від латинської «*innovates*» – оновлення, новинка. У загальноприйнятому значенні під окресленою дефініцією науковці розуміють введення нового в практику освітнього процесу, тобто в усі його

складники: цілі, зміст, форми, методи навчання і виховання, в організацію спільної діяльності тих, хто навчає та тих, хто навчається.

Досить часто вживаються з терміном «інновація» використовуються поняття «новизна» або «новація». Новизна – новий спосіб (новий метод, методика, технологія, програма). Новація – процес освоєння, впровадження цього засобу [12, 66].

Ефективність нововведення залежить від досягнутого завдяки йому корисного ефекту, тривалості використання інноваційної технології, витрат на її впровадження [18, С. 60-65].

Формування професіоналізму педагога професійного навчання неможливе без їх особистісно професійного розвитку в процесі професійної підготовки, в якому чільну роль відіграють інноваційні педагогічні технології. Інноваційні педагогічні технології розглядають не тільки як налаштованість на сприйняття, продукування і застосування нового, а насамперед як відкритість. Інноваційні педагогічні технології як принцип педагогіки забезпечують умови розвитку особистості, здійснення її права на індивідуальний творчий внесок, на особистісну ініціативу, на свободу саморозвитку [18].

Тобто можна говорити про певний життєвий цикл кожної інноваційної технології, але ці цикли тісно взаємопов'язані з розвитком суспільства. У додатку А подано етапи впровадження в освітній процес нових педагогічних технологій.

Характерними ознаками для інноваційних педагогічних технологій є те, що вони:

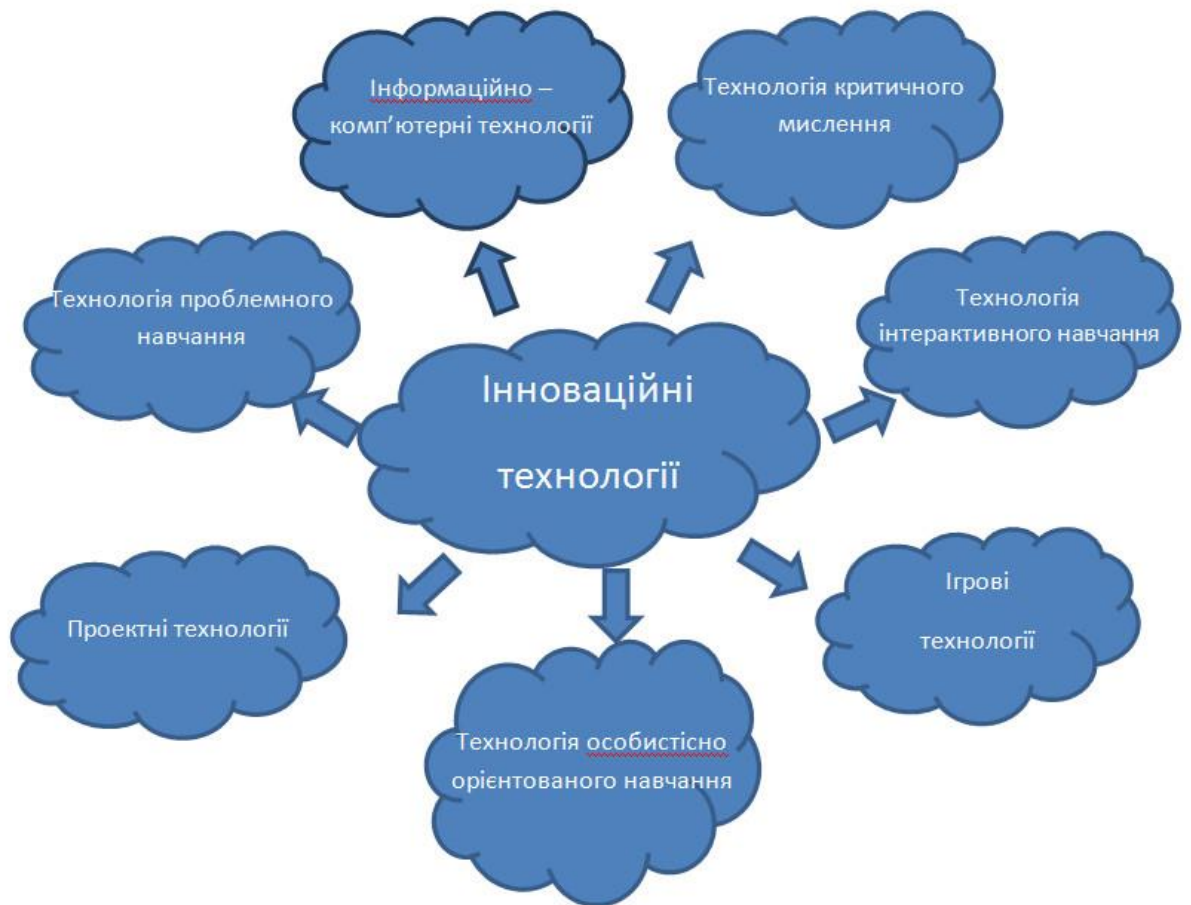
- покращують освітній процес шляхом впровадження активних способів навчання;
 - модернізують освітню діяльність;
 - забезпечують якісний результат освітнього процесу;
 - формують множину компетентностей майбутніх фахівців;
 - забезпечують розвиток здатностей до самостійного прийняття обґрунтованих рішень;

- формують вміння проектування програм саморозвитку;
- передбачають модернізаційні зміни змісту освіти відповідно до міжнародних вимог;
- орієнтовані на розвиток творчого потенціалу кожного здобувача освіти.

Розроблено та апробовано низку педагогічних технологій, які забезпечують особистісно-орієнтований підхід до навчання. Методисти відмічають доцільність під час розробки конкретної технології навчання оптимального поєднання традиційного інструментарію з засобами інноваційних педагогічних технологій.

Інноваційні педагогічні технології в процесі професійної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання покращують оновлення та вивчення змісту, допомагають знайти розв'язки нестандартних завдань, стимулюють творчий потенціал, зумовлюють підвищення мотивації, підвищують рівень цифрової культури та створюють умови для особистісно професійного розвитку.

Звернемося до короткого аналізу педагогічних технологій, спрямованих на особистісно професійний розвиток майбутніх педагогів професійного навчання. Є різні підходи до їх класифікації та переліку (рис. 1.7-1.8).

Малюнок 1. Інноваційні технології

Рис. 1.7. Інноваційні технології

Рис. 1.8. Інноваційні технології (підхід до класифікації)

Ціла низка наукових досліджень як зарубіжних (Л. Бреслов, Г. Кардос, Дж. Маанен, М. Линдерс, В. Ноймс, К. Херрид, Р. Прінг, А. Уотсон, Ф. Уман та ін.), так і вітчизняних (Г. Багієв, Н. Боталова, В. Давиденко, Т. Кошманова, О. Лапузіна, І. Луцик, Е. Михайлова, В. Наумов, О. Смолянинова, Ю. Фіногорова, П. Шеремета та ін.) розкривають значення кейс технології в освітньому процесі.

Самі кейсі являють собою описи проблемних завдань, які потребують знаходження найоптимальніших шляхів їх вирішення. Кейс технологія інтегративне поняття, що об'єднує низку способів передачі знань (рис. 1.9)

Рис. 1.9. Відображення методів за кейс технологією

Враховуючи, що нами досліджується особистісно професійний розвиток майбутніх педагогів професійного навчання під час професійної підготовки можна говорити про доцільність використання завдань педагогічного спрямування та галузевого відповідно до спеціалізації. Так, наведемо приклад зазначеного.

Кейс 1.

Дисципліна «Технологія виробництва і переробки продуктів сільського господарства».

Тема: Утримання великої рогатої худоби.

Дидактична мета: Поглиблення та закріплення у здобувачів освіти знань щодо утримання великої рогатої худоби, шляхів підвищення продуктивності тваринництва.

Опис ситуації:

Агропромисловий комплекс утримує 100 голів великої рогатої худоби. Було спроектовано відкрити свій магазин для продажу молочних продуктів. Для цього потрібно для реалізації біля 100 літрів молока на кожен день.

Питання кейсу: Чи можна виконати поставлену задачу? Які можуть бути ризики? Як максимально усунути ризики?

Кейс 2.

Для ознайомлення майбутніх робітників тваринницьких ферм майстер виробничого навчання планує екскурсії на тваринницькі комплекси. Чи доцільно напередодні кожної екскурсії проводити міні-конференцію та інтерактивне опитування здобувачів освіти.

Яка мета проведення цієї конференції?

Який зміст міні-конференції перед першою, другою екскурсією?

Розкрийте методику проведення екскурсій на виробництво.

Кейс технологія дозволяє звернутися до пошуку неоднозначної відповіді. Готових знань здобувачам освіти не пропонується йдуть процеси пошуку та обговорення. В процесі такого пошуку у здобувачів освіти Для

Запропоновані кейсові ситуації є життєво подібними. Освітній процес стає набагато креативнішим.

Є множина різноманітних кейсів, а отже існують різні підходи до їх класифікації, наприклад, «систематизовані» (highly structured) з мінімальною кількістю додаткових даних; «маленькі нариси» (short vignettes), що включають ключові поняття; «великі несистематизовані кейси» (long unstructured cases) тощо [15] (рис.1.10).

КЕЙСИ (ЗА СТРУКТУРОЮ)

Рис.1.10. Класифікація кейсів за структурою

Під час впровадження кейсів в освітній процес викладач має знайти його місце в структурі заняття, підібрати основні та допоміжні матеріали, спрямувати здобувачів освіти на опрацювання кейса, організувати обговорення, провести рефлексію. Зазначимо, що на різного виду заняттях під час організації пізнавальної діяльності здобувачів освіти за кейс технологією викладачі мають розкрити взаємозв'язок кейс-завдань з майбутньою професійною діяльністю. Студенти мають чітко усвідомити мету як кинутий наперед результат діяльності, а також спроектувати основні етапи розв'язання кейса, визначити нові знання, які необхідно засвоїти для розв'язання проблеми і які є важливими для подальшої самостійної професійної діяльності.

З урахуванням предмета дослідження можна спроектувати наступні шляхи впровадження кейсів в освітній процес:

під час проведення нетрадиційних лекцій (проблемні; прес-конференції; бінарні тощо);

під час практичних занять (розв'язання кейсів входить до структури практичної роботи);

у процесі самостійної роботи (методичні вказівки до самостійної роботи з навчальної дисципліни містять кейсові завдання).

У додатку Б наведено загальний опис технології роботи з кейсом (дії викладача та здобувачів освіти за кейс технологією).

Е. Васін, А. Елисенко, О. Коберник, А. Могилевська, О. Петрукович, В. Сулімова, М. Терещук, В. Шичкова та ін наголошують на важливості проектної технології, як такої, що є особистісно-орієнтованою на того, хто здобуває знання.

Проектна технологія не може реалізовуватися без діяльності здобувачів освіти. Яка в свою чергу і є джерелом розвитку їх професійних, пізнавальних, творчих здібностей.

Звернемося до основної ознаки, що характеризує проектну технологію. А її можна коротко викласти наступним чином: все, що я пізнаю, я знаю, для чого це мені треба і де і як я можу ці знання застосувати. Як бачимо її суть переформулюється з основою компетентнісного підходу до освітнього процесу у вишах. У майбутніх педагогів професійного навчання відбувається розвиток пізнавальних навичок, критичного мислення, умінь самостійно конструювати свої знання, орієнтуватися в сучасному інформаційному просторі, розвиток.

Проектна технологія передбачає самостійну діяльність здобувачів освіти, як індивідуальну, так і парну, чи групову. Але незалежно від форми діяльності завжди передбачається вирішення певної проблеми. Проектна діяльність здобувачів освіти незалежно від виду проекту має завжди бути результативною. При цьому використовуються різноманітні методи, засоби навчання. Є потреба в інтегруванні різногалузевих знань, умінь.

За науковими підходами проектну технологію відносять до інноваційних технологій 21 сторіччя.

Узагальнимо підходи науковців щодо основних ознак проектної діяльності:

- Наявність проблемної ситуації, в основі якою покладено проблемне завдання, для розв'язання якого потрібне володіння інтегрованих знань, вміння дослідницького пошуку.
- Практична, теоретична, пізнавальна значущість передбачуваних результатів. Результати можуть носити як теоретичну значущість, так і прикладну.
- Самостійна індивідуальна, парна чи групова діяльність під час проектної діяльності тих, хто навчається за проектною технологією.
- Валиве структурування проекту за наперед спроектованою змістовною частиною:
 - висунення гіпотези,
 - обговорення методів дослідження,
 - оформлення кінцевих результатів,
 - аналіз отриманих даних,
 - підведення підсумків,
 - коригування,
 - висновки .

Зазначимо, що особистісного спрямування набуває освітній процес під час застосування інтерактивних технологій.

При цьому нами розглядається ціла сукупність цих технологій. Це і кооперативне навчання (робота в парах, робота в групах, діалог, тощо), і фронтальні технології інтерактивного навчання (мозковий штурм, ажурна пилка, коло ідей, мікрофон тощо), і ігрова діяльність (рольова, імітаційна тощо), а твкож технологія навчання дискусія (ток-шоу, дебати,, дискусії тощо) (додаток В).

Методично обгрунтована та ефективна технологія мозкового штурму (додаток Г). Але, як показує практика даний підхід потребує підготовчої роботи зі здобувачами освіти. Зокрема, як підготовчий можна розглядати

впровадження в освітній процес методичного прийому «Слідчий», що дозволяє інтегрувати пошукову діяльність..

Наприклад, подано конструкцію плуга, агро умови, визначити шляхи удосконалення конструкції плуга.

Подано ознаки несправності сільськогосподарського агрегату знайти причини та шляхи усунення.

Висновки до першого розділу

Орієнтація на компетентнісний підхід професійної підготовки майбутніх педагогічних працівників системи закладів професійної (професійно-технічної) освіти забезпечує мобільність педагогічної освіти, формує конкурентоспроможність її випускників.

Усі складники професійної компетентності педагога професійного навчання взаємопов'язані, взаємозалежні між собою, і практично кожна має сенс за наявності інших, причому сформованих на достатньому рівні мірі, то набуття їх і є необхідною умовою професійного становлення в сучасних умовах.

Компетентність педагога професійного навчання нами розглядається як співвідношення об'єктивно необхідних теоретичної, практичної підготовки, особистісних, психологічних якостей, професійно важливих здібностей та здатностей та їх вплив на процес і результат педагогічної діяльності.

Особистісно професійний розвиток майбутніх педагогів професійного навчання під час фахової підготовки в умовах вишу головна умова формування їх компетентності. При цьому необхідно брати до уваги, що

- всебічно обгрунтовано, що педагоги професійного навчання є суб'єктами освітнього процесу. Тобто здійснюється розгляд саме суб'єктів освітнього процесу;
- професійний розвиток – це процес, який відбувається не тільки в освітньому середовищі закладу П(ПТ)О, тобто на робочих місцях педагогів професійного навчання, але й у період їх професійної підготовки;

- цей процес тісно пов'язаний зі змістом перезавантаження системи П(ПТ)О, тому він означає перш за все удосконалення фахових компетентностей;
- педагоги професійного навчання є рефлексивними практиками, які впродовж майбутньої професійної діяльності мають поглиблювати компетентності, які стосуються як педагогічних технологій, так і інноваційних технологій у галузях виробництва згідно до спеціалізації;
- професійний розвиток педагогів професійного навчання здійснюється у процесі співробітництва усіх суб'єктів освітнього процесу;
- професійний розвиток здійснюється з включенням різноманітних освітніх технологій. Це процес обґрунтованого обрання ефективних форм, методів, технологій тощо.

Зміни особистості відбуваються не в діяльності взагалі, а в професійному просторі, в процесі виконання конкретних завдань і взаємодії з об'єктом діяльності, досягнення певних цілей, складність і успішність досягнення яких і визначають ступінь професіоналізму працівника.

Особистісно професійний розвиток майбутніх педагогів професійного навчання нами розуміється як неперервний процес формування усіх складників професійної компетентності, який здійснюється на всіх ланках професійної підготовки.

Особистісно-професійного становлення майбутнього педагога професійного навчання неможливе без розгляду найбільш продуктивних у цьому плані технологій навчання: проблемного навчання, кейс-технологій, проектної та інтерактивної технологій.

РОЗДІЛ 2. ДОСЛІДЖЕННЯ УМОВ ТА МЕТОДИКИ ОСОБИСТІСНО ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ В ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ

2.1. Дослідження умов здійснення особистісно професійного розвитку майбутніх педагогів професійного навчання в процесі професійної підготовки

З метою визначення умов здійснення особистісно професійного розвитку майбутніх педагогів професійного навчання в процесі професійної підготовки нами був розроблений опитувальник для викладачів (додаток Д), які забезпечують викладання освітніх компонентів освітньо-професійної програми підготовки педагогів професійного навчання ОС «Бакалавр» за спеціальністю 015 Професійна освіта, спеціалізацією (015.38).

Звернемося до аналізу результатів проведеного опитування.

На запитання «Чи часто ви звертаєтесь до індивідуальної форми роботи зі здобувачами освіти?» більшість (50 %) опитаних відповіли, що часто та систематично, 30 % – нечасто, 20% сказали, що затрудняються дати відповідь (рис. 2.1.).

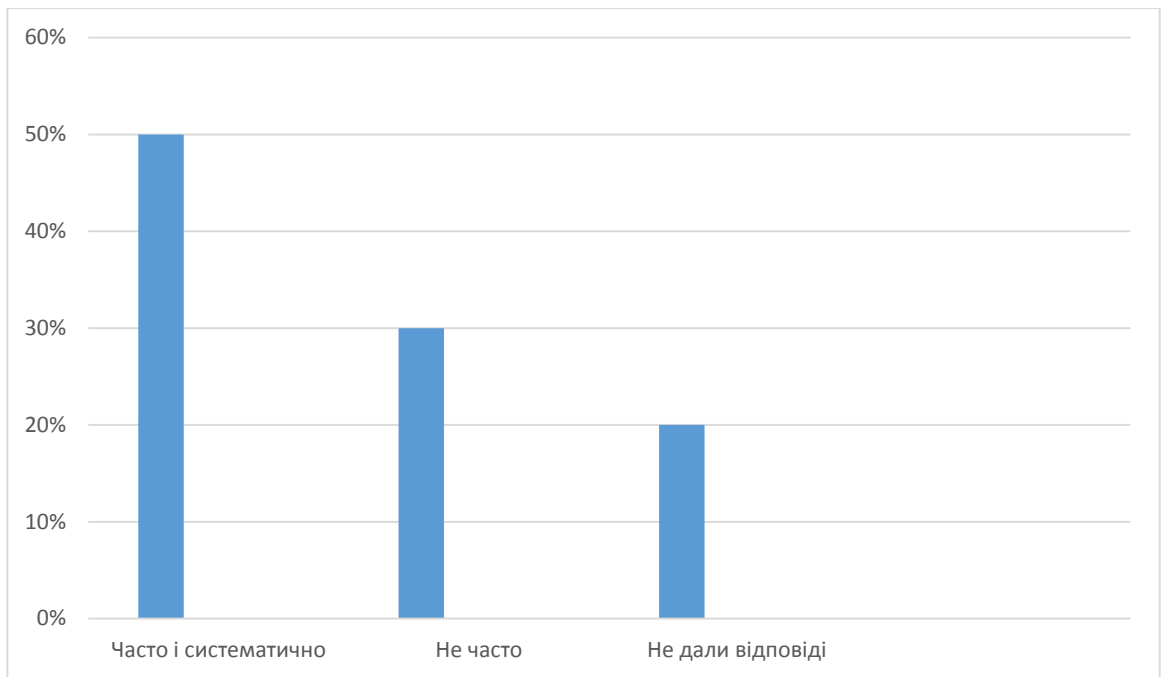

Рис. 2.1. Розподіл відповідей викладачів на питання «Чи часто Ви звертаєтесь до індивідуальної форми роботи зі здобувачами освіти?»

Наступне питання було спрямоване на те, щоб виявити з якою категорією здобувачів освіти викладачі частіше використовують індивідуальну форму роботи.

Були отримані наступні відповіді:

з найбільш обдарованими – 60%;

тільки з відстаючими – 30 % .

Звертаємо увагу на те, що тільки 10% відповіли, що проєктують систематичну індивідуальну роботу з усіма здобувачами освіти (рис. 2.2.).

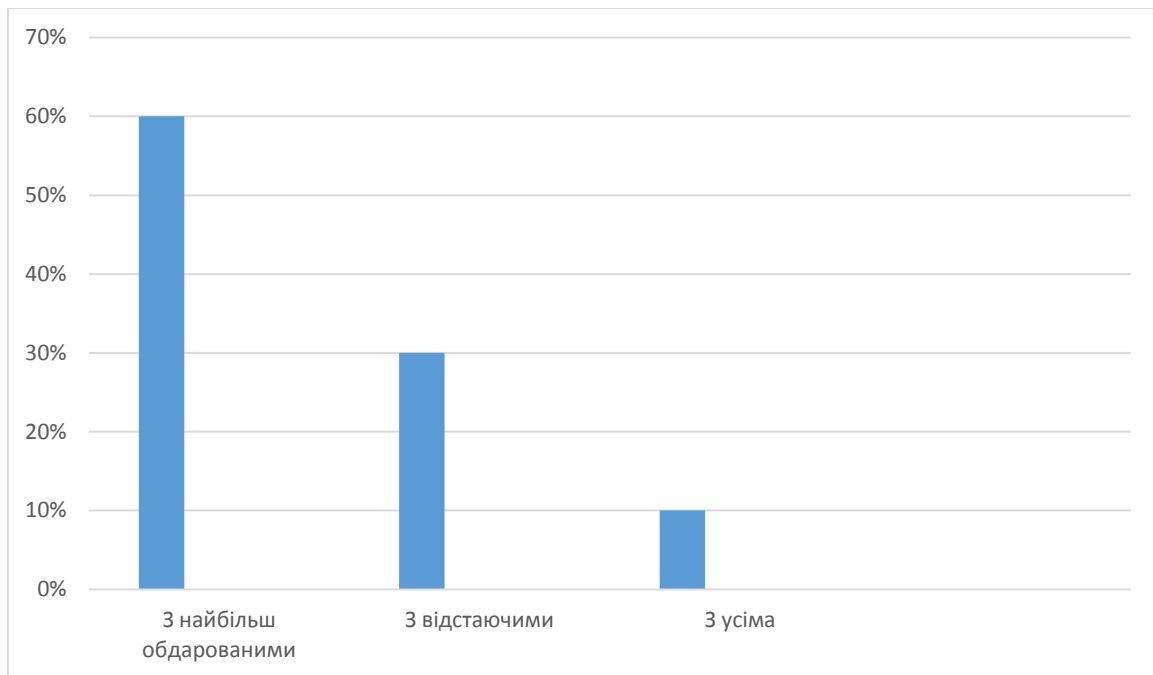

Рис. 2.2. Розподіл відповідей викладачів на питання «З ким із здобувачів освіти Ви використовуєте частіше індивідуальну форму?»

Також під час дослідження нами було виявлено, що лише 40 % респондентів дають можливість здобувачам освіти самостійно визначити форму виконання завдань для самопідготовки до практичних чи лабораторних занять (мається на увазі усну, графічну, письмову тощо). А під час завдань практичного спрямування тільки 10% викладачів передбачають різнорівневість.

Аналіз результатів анкетування засвідчив, що 70% опитаних викладачів вважають доцільним впровадження інноваційної технології в освітній процес, а 30% вважають використання, зокрема, під час певних видів занять не обґрунтованим (рис. 2.3.).

Зазначимо, що ті викладачі, які вважають використання інноваційних технологій не завжди доцільним, відчують певні складнощі щодо самостійної розробки методики їх впровадження.

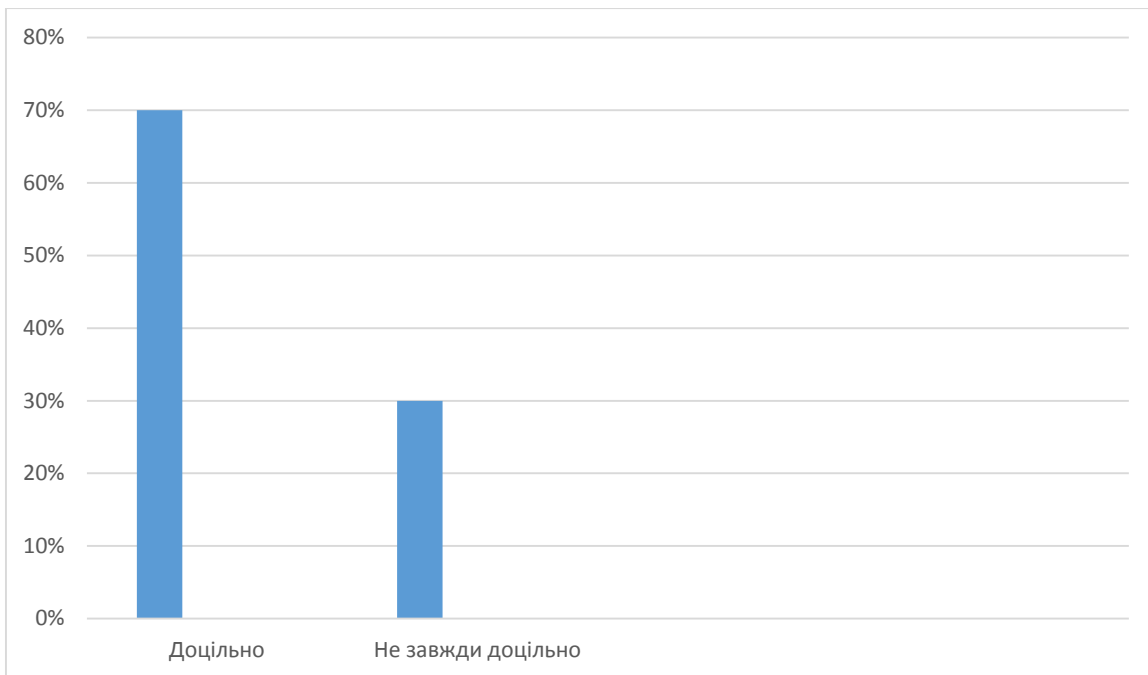

Рис. 2.3. Ставлення викладачів щодо доцільності використання інноваційних технологій на всіх видах занять

Цікавим є аналіз відповідей викладачів щодо ознайомлення з методикою розробки та впровадження інтерактивної технології за допомогою кейс методу під час освітнього процесу у вищому закладі освіти (рис. 2.4.). 70% респондентів не впроваджували зазначену технологію в освітній процес рис. 2.4.

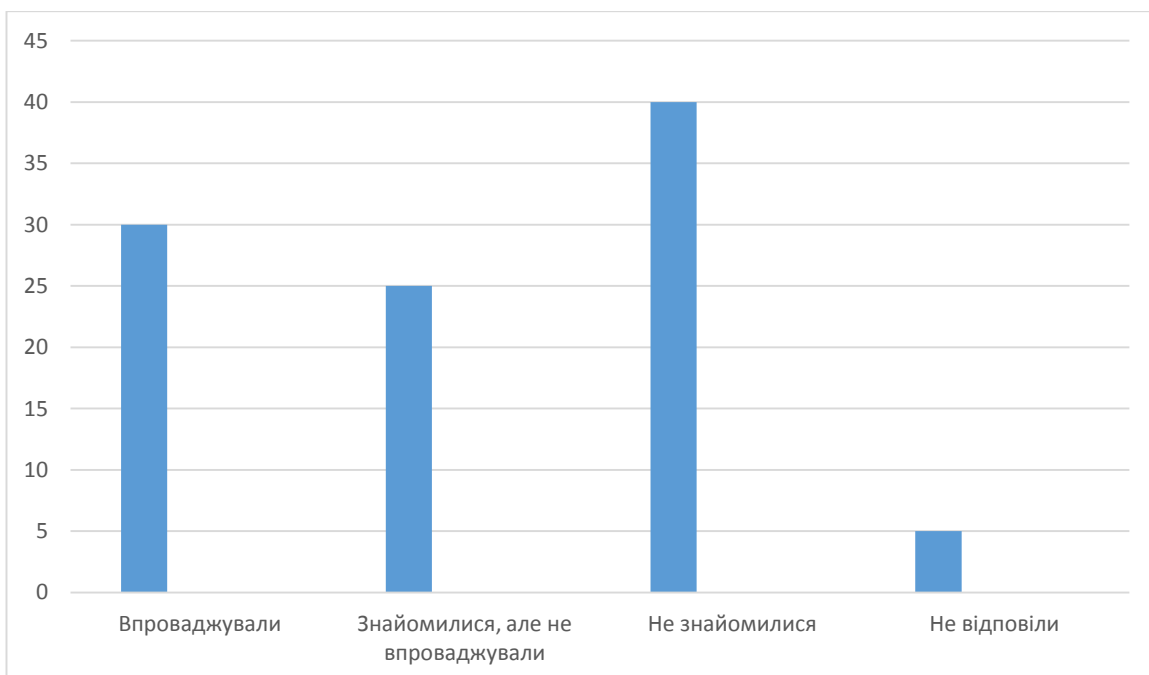

Рис. 2.4. Стан ознайомлення викладачів з методикою впровадження в освітній процес кейс методу

Практично всі опитані респонденти показали низький рівень освоєння механізму реалізації особистісно-орієнтованого професійного навчання. Це узгоджується з результатами опитування щодо того, що особистісно-орієнтований підхід до навчання в професійній школі не реалізується (11% респондентів) або реалізується не цілком (69% респондентів), більшість педагогів орієнтовані на застосування авторитарного, колективного підходів.

Наприклад, у вищі можливість обрання майбутніми педагогами професійного навчання змісту індивідуальної роботи надають тільки 14% викладачів.

Також під час анкетування викладачам пропонувалося пояснити, що, на їхню думку, означає поняття «особистісно-орієнтоване професійне навчання». Отримані відповіді дозволяють зробити висновок про доцільність у вищі приділяти більше уваги окресленій проблематиці.

Зокрема, у третини опитаних відсутнє чітко виражене уявлення про сутність «особистісно-орієнтованого професійного навчання»; наступна третина ототожнює це поняття з індивідуальним підходом до навчання; 14% опитаних фіксували свою увагу на розвивальному характері навчання, тобто його спрямованість на розвиток здібностей кожної людини; 15 % - на різнорівневому, диференційованому навчанні (різнорівневий виклад навчального матеріалу та контролю знань; різнорівневі завдання тощо). І тільки 5% - вказали на зв'язок з педагогічними прийомами та технологіями, спрямованими на розвиток професіоналізму майбутнього педагога професійного навчання; навчання професійним здатностям, розвиток здатності приймати рішення; розвиток професійних компетентностей (рис.2.5.).

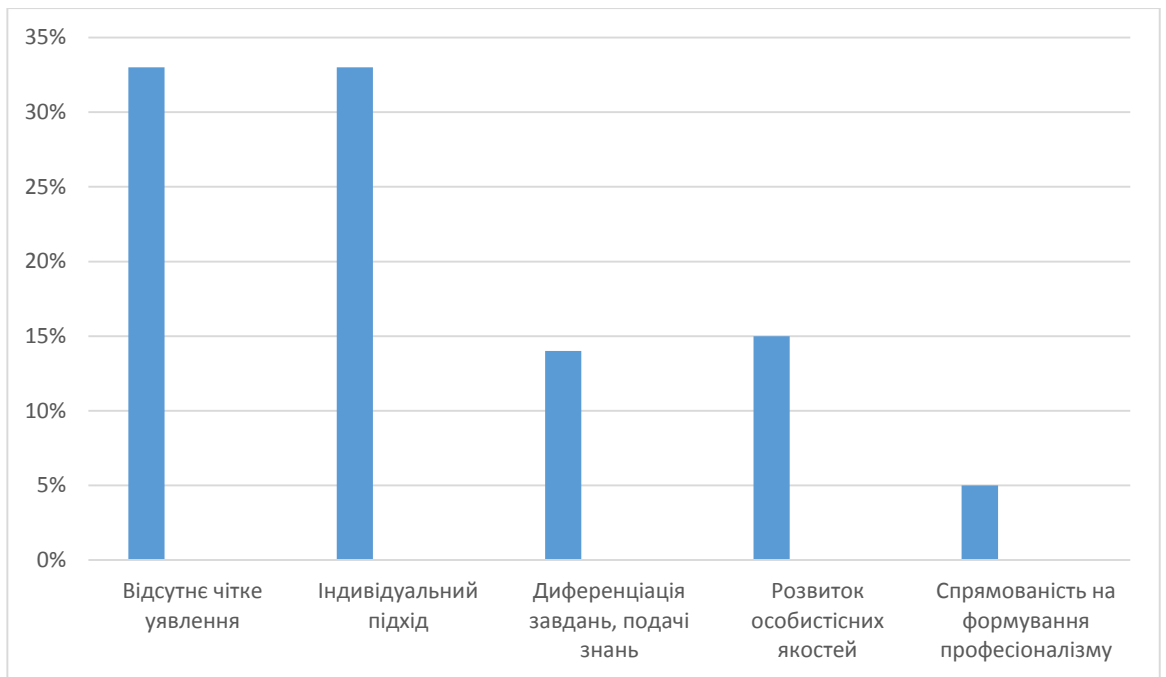

Рис. 2.5. Підходи респондентів до визначення поняття «особистісно-орієнтоване професійне навчання»

Отримані відповіді підтверджують результати дослідження думок здобувачів освіти (бесіди), спостереження за освітнім процесом, аналіз освітньо-професійних програм підготовки педагогів професійного навчання.

З аналізу проведеного дослідження робимо висновок про актуальність проблеми вивчення сутності особистісно-орієнтованого професійного навчання, розведення підходів щодо особистісно-орієнтованого навчання та індивідуального підходів у процесі підготовки майбутніх педагогів професійного навчання, виокремлення умов розв'язання проблеми.

Умови виступають як складовий елемент педагогічної системи, в тому числі цілісного освітнього процесу. Педагогічні умови мають відображати сукупність можливостей освітнього середовища, які стосуються як його конструювання через проектування заходів, так і самої взаємодії суб'єктів професійного навчання.

Нами взято з тлумачного словника української мови, що поняття «умова» є необхідна обставина, яка робить можливим здійснення, створення, утворення чогось нового; а також обставини, особливості реальної діяльності, при яких відбувається або здійснюється що-небудь [66].

Умови окреслюють різні сторони: зміст, методи, прийоми, форми навчання тощо.

У структурі педагогічних умов присутні як внутрішні елементи, що забезпечують вплив на розвиток особистісної сфери суб'єктів освітнього процесу, так і зовнішні елементи, які покликані сприяти формуванню процесуальної складової всієї педагогічної системи.

Підсумовуючи викладене, звернемося до виокремлення педагогічних умов реалізації особистісно-орієнтованого професійного навчання в процесі підготовки майбутніх педагогів професійного навчання.

Адже саме педагогічні умови і являють собою сукупність факторів, які проектують підвищення ефективності процесу професійної підготовки.

На основі проведеного аналізу розвідок науковців, результатів дослідження для освоєння педагогами механізму реалізації особистісно-орієнтованого професійного навчання в процесі їх підготовки необхідно забезпечити такі педагогічні умови (малюнок):

- представленість в змісті занять механізму реалізації особистісно-орієнтованого професійного навчання;
- включення майбутніх педагогів професійного навчання в різноманітні особистісно-орієнтовані педагогічні ситуації;
- методичне забезпечення процесу засвоєння педагогами механізму реалізації особистісно орієнтованого професійного навчання;
- передбачення включення майбутніх педагогів професійного навчання до розв'язання спроектованих педагогічних ситуацій професійного навчання;
- планування засвоєння майбутніми педагогами професійного навчання технологією розробки проектів планів нетрадиційних занять;
- проектування для майбутніх педагогів професійного навчання різноманітної варіації навчального змісту, різнорівневих навчальних завдань;

- забезпечення в освітньому процесі інтерактивного характеру педагогічної взаємодії;
- застосування тими, хто навчає майбутніх педагогів професійного навчання, основних положень особистісно-орієнтованого підходу до професійного навчання при проектуванні навчальних занять;
- оновлення ОП та змісту ОК підготовки майбутніх педагогів професійного навчання відповідно до сучасних вимог;
- цілеспрямоване формування готовності майбутнього педагога професійного навчання до інноваційної діяльності в освітньому процесі;
- залучення майбутнього педагога професійного навчання до проектно-дослідницької діяльності;
- проектування різноманітних організаційних форм освітнього процесу в умовах вишу;
- індивідуалізація освітнього процесу, оскільки майбутнім педагогам професійного навчання важливе відчуття власної участі та умотивованість в отриманні професії;
- поширення в освітньому процесі та популяризація досвіду майстрів та викладачів закладів П(ПТ)О;
- конкретність змісту, прив'язаність його до майбутньої професійної діяльності;
- проблемне навчання, дискусії, імітаційні, рольові і ділові ігри тощо;
- орієнтація майбутніх педагогів професійного навчання на необхідність постійного удосконалення професійної зрілості і майстерності;
- переконаність у можливості та необхідності постійного самовдосконалення;
- оптимістичне бачення здобувачами освіти свого професійного майбутнього;
- акцентція уваги на результатах освіти, тобто здатність студентів діяти в різних професійних ситуаціях;

- надання можливості майбутнім педагогам професійного навчання бути присутніми на заняттях МВН, викладачів спецпредметів;
- забезпечення розуміння майбутніми педагогами професійного навчання самоосвіти як шляху професійного розвитку та становлення;
- залучення здобувачів освіти до систематичної, самостійної, зацікавленої роботи з навчально-методичною літературою;
- формування у майбутніх педагогів професійного навчання здатності аналізувати власну діяльність, прогнозувати і коректувати її результати;
- створення в освітньому процесі вишу умов для реалізації потреб майбутнього педагога професійного навчання для особистого розвитку та саморозвитку;
- залучення педагога професійного навчання до пошуково-дослідницької діяльності;
- прогнозування майбутнім педагогом професійного навчання кар'єрного зростання;
- рефлексування майбутньої професійної діяльності, педагогічного досвіду;
- оволодіння здобувачами освіти навичками самостійної роботи.

Виокремлені нами педагогічні умови стосуються різних сторін професійної підготовки майбутнього педагога професійного навчання. Їх велика кількість не забезпечує прогнозування шляхів впровадження в освітню практику, тому, щоб виокремити із умов найбільш дієві нами було застосовано метод експертного оцінювання.

На стадії формування експертної групи ми склали список експертів, з якими і було проведено переговори. Як підсумок, до складу робочої групи експертів нами залучено висококваліфікованих викладачів, судження яких дозволяло адекватно відобразити картину особистісно орієнтованої підготовки майбутніх педагогів професійного навчання.

Вони мали значний досвід роботи в педагогічній галузі (понад 3-х років), наукові ступені й науково-педагогічні посади: кандидати педагогічних наук,

доценти, старші викладачі також бралась їхня наукова активність.

Сам процес експертного оцінювання включав наступні етапи [62].

1. Складання списку умов, що стосуються шляхів розв'язання проблематики дослідження.

2. Затвердження списку експертів.

3. Ознайомлення експертів зі списком умов.

4. Експертне оцінювання.

5. Обробка даних експертного оцінювання.

Експертам було запропоновано проаранжувати низку педагогічних умов. Тобто визначити, які саме педагогічні умови з найбільшою ймовірністю забезпечують особистісну професійну підготовку майбутніх педагогів професійного навчання.

За результатами експертного оцінювання окреслено п'ять педагогічних умов, які були обрані та згруповані експертами як найбільш дієві для забезпечення особистісної професійної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання:

- проектування для майбутніх педагогів професійного навчання різноманітних навчальних завдань, різноманітних організаційних форм, проблемного навчання, дискусій, імітаційних, рольових і ділових ігр;
- цілеспрямоване формування готовності майбутнього педагога професійного навчання до інноваційної діяльності в освітньому процесі;
- планомірне залучення до ситуацій вільного вибору;
- поширення та популяризація досвіду майстрів та викладачів закладів П(ПТ)О;
- забезпечення розуміння майбутніми педагогами професійного навчання самоосвіти як шляху професійного розвитку та становлення.

2.2. Методика забезпечення особистісно професійного розвитку майбутніх педагогів професійного навчання в процесі професійної підготовки (на прикладі ОК «Методика професійного навчання»)

Для реалізації в освітньому процесі підготовки майбутніх педагогів професійного навчання обґрунтованих в попередньому параграфі педагогічних умов особистісного професійного розвитку :

- проектування для майбутніх педагогів професійного навчання різноманітних навчальних завдань, різноманітних організаційних форм, проблемного навчання, дискусій, імітаційних, рольових і ділових ігор;
- цілеспрямоване формування готовності майбутнього педагога професійного навчання до інноваційної діяльності в освітньому процесі;
- планомірне залучення до ситуацій вільного вибору;
- поширення та популяризація досвіду майстрів та викладачів закладів П(ПТ)О;
- забезпечення розуміння майбутніми педагогами професійного навчання самоосвіти як шляху професійного розвитку та становлення;

необхідно розробити методичні засади, з урахуванням особливостей кожного освітнього компонента.

Адже професійну підготовку майбутніх педагогів професійного навчання забезпечує засвоєння низки освітніх компонентів професійної програми (пар. 1.1.), тому виокремимо шляхи впровадження умов на прикладі освітнього компонента «Методика професійного навчання».

«Методика професійного навчання» є обов'язковим для вивчення освітнім компонентом.

Дисципліна базується на професійних компетентностях сформованих під час вивчення таких освітніх компонентів як «Педагогіка», «Психологія», «Професійна педагогіка».

Викладання даної дисципліни зорієнтоване на використання, узагальнення, перевірку на практиці отриманих знань з дисциплін психолого-

педагогічного циклу, а також дисциплін циклу професійної та практичної підготовки за конкретною спеціальністю.

Методика професійного навчання як навчальний предмет проектує формування професійних компетентностей, необхідних для виконання обов'язків майстра виробничого навчання, викладача спец предметів.

Це ще раз підкреслює її важливість в особистісно професійному прозвитку майбутніх педагогів професійного навчання.

Адже під робочим визначенням під особистісно професійним розвитком майбутніх педагогів професійного навчання нами розуміється неперервний процес формування усіх складників його професійної компетентності, який здійснюється на всіх ланках професійної підготовки.

Зміст методики професійного навчання відображає як методичні аспекти, так і виробничі процеси відповідно до спеціалізації педагога професійного навчання.

Навчальною програмою передбачено лекційні, практичні та лабораторні заняття, а також зміст індивідуальних завдань.

З метою цілеспрямованого формування готовності майбутнього педагога професійного навчання до інноваційної діяльності в освітньому процесі передбачено проведення як традиційних, так і нетрадиційних навчальних занять.

Наприклад, нами розроблена дуальна лекція за темою «Процес формування умінь і навичок під час професійно-практичного навчання».

Процес формування умінь і навичок під час професійно-практичного навчання базується на психофізіологічних засадах, тому передбачено, що функції лекторів виконують викладачі методики професійного навчання та психології (додаток).

Під час проведення лабораторних занять з тем «Методика проведення уроків виробничого навчання» та «Методика проведення уроків зі спецпредметів» проектується впровадження інноваційних технологій, зокрема, елементів ділової гри.

Метою зазначених занять є набуття компетентностей проектування і проведення уроків виробничого навчання та спецтехнологій.

У зміст самопідготовки студентів включались завдання з повторення теоретико-методичних засад розробки проектів планів-конспектів уроків; розподіл ролей серед здобувачів освіти; повторення виробничих технологій за темами уроків. Велика увага приділялась впровадженню в освітній процес інформаційних технологій, зокрема використання під час проведення освітнього процесу презентацій. Також планувалося під час засвоєння окремих тем до завдань самопідготовки включати розробку презентації (додаток Ж).

Наприклад, під час проектування уроку з майбутніми водіями автотранспортних засобів категорії «С» за темою «Водіння автомобіля по бездоріжжю. Виїзд на ґрунтову дорогу. Проїзд населених пунктів», навчальною метою якого є засвоєння учнями правил водіння вантажних автомобілей у складних дорожніх умовах, виконання з'їзду на другорядну дорогу, виїзду з другорядної дороги на головну, водіння вантажних автомобілей по естакадах, на заокруглених ділянках доріг, віражах на підйомах та спусках передбачалось актуалізацію знання характеристики ґрунтових доріг (значна кількість нерівностей, поворотів, малих, часто примітивних мостів та інших несподіваних перешкод), підходу до визначення головної дороги, якщо знак «Головна дорога» не встановлено (головною дорогою вважається та, у якій є дорожнє покриття), швидкості проїзду населених пунктів (проїзд через населений пункт не повинен перевищувати 50 км/год.), окреслення причин, що заважають автомобілю легко подолати дорогу (низька посадка машини, зчеплення коліс недостатнє з поверхнею дороги, незахищеність вузлів від намокання, відсутність тягової сили коліс). Але для активізації пізнавальної діяльності пропонувалось включення здобувачів освіти до ігрової діяльності («Хто швидше», «Брейн-рінг», «Найрозумніший» тощо).

Для підготовки до виконання тренувальних вправ впродовж вступного інструктування здобувачам освіти пропонувалося розв'язати кейси.

Наприклад, під час руху по ґрунтовій дорозі з ямами та піском ви відчуваєте, що автомобіль починає буксувати. Ваші дії?

На ґрунтових дорогах, долаючи калюжі, що треба зробити, щоб уникнути буксування?

Для дотримання індивідуалізації освітнього процесу під час вивчення методики професійного навчання студенти залучались до ситуацій вибору змісту тем, за якими проектувались плани-конспекти уроків, форми подачі звітів з виконання індивідуальних завдань; для поширення та популяризації досвіду майстрів та викладачів закладів П(ПТ)О стейкхолдери залучались до освітнього процесу, запрошувались на вечори-зустрічі зі студентами. Головний акцент було спрямовано на забезпечення розуміння майбутніми педагогами професійного навчання самоосвіти як шляху професійного розвитку та становлення.

Тому студентів знайомили зі змістом програм самоосвіти, яка проектувала наступні пункти:

1. Мої цінності.
2. Мої цілі.
3. Моя Я-концепція.
4. Моя перспектива (стратегія).
5. Моя тактика професійного саморозвитку.
6. Мої дії.

Як підсумок майбутнім педагогам професійного навчання пропонувалось спроектувати і захистити власне професійне портфоліо, оформлене у вигляді презентації.

Проблема особистісного професійного розвитку педагогів професійного навчання виступає в єдності з проблемою підвищення ефективності їх професійної підготовки.

Для перевірки ефективності окреслених умов та методики викладання ОК «Методика професійного навчання» нами було проведено дослідження на

факультеті технологічної і професійної освіти Глухівського національного педагогічного університету ім. О. Довженка.

Гіпотеза нашого дослідження: найбільш оптимальні умови для особистісно професійного розвитку майбутнього педагога професійного навчання під час професійної підготовки (засвоєння ОК «Методика професійного навчання») можна, якщо використовувати в освітньому процесі інноваційні технології, передбачати варіативні завдання, які б відповідали рівню теоретичних знань, практичних умінь та навичок здобувачів освіти, їхнім індивідуальним особливостям, потребували узагальнення вже відомих способів розв'язання, а також прийняття самостійних рішень та творчого підходу, планомірне залучення майбутніх педагогів професійного навчання до ситуацій вільного вибору.

Дослідження здійснювалося шляхом проведення педагогічного експерименту: константувального, формувального, контрольного його етапів.

Щоб перевірити вплив визначених умов та методики на особистісно професійний розвиток педагогів професійного навчання перш за все ми поставили перед собою мету конкретизувати його показники.

Підходи до даного питання різноманітні, що в першу чергу пов'язане із спрямованістю досліджень на певний аспект проблеми.

Нами були визначені такі ознаки названої якості:

- здатність до висування гіпотез, оригінальних ідей;
- уміння аналізувати та синтезувати інформацію;
- уміння здійснювати перенос знань;
- здатність до самооцінки;
- здатність до самоконтролю та взаємоконтролю;
- якість засвоєння професійних знань.

Для педагогічної оцінки особистісно професійного розвитку була обрана система, яка передбачає три рівні її прояву – високий (пошуково-творчий), середній

(виконавчо-пошуковий), та початковий (копіювально-виконавчий).

На копіювально-виконавчому рівні педагоги професійного навчання включаються до виконання завдання на репродуктивному рівні.

Під час виконавчо-пошукової діяльності, студенти з декількох відомих способів вибирають найбільш раціональний за заданих умов.

На пошуково-творчому рівні діяльність здобувачі освіти характеризується самостійним визначенням проблеми та оптимальних шляхів її розв'язання.

У процесі визначення рівневої градації нами враховувались загальноприйняті вимоги до цього питання. Так, аналізуючи класифікації, які використовуються у дидактичних дослідженнях, ми прагнули, щоб до кожного з виділених класифікаційних рівнів були віднесені досліджувані з реальними рівнями сформованості компетентностей, що відрізняються несуттєво. Під час переходу з високих на нижчі рівні ми передбачали градацію міри прояву оціночних якостей у бік її зниження.

В результаті емпіричного підходу до досліджуваної проблеми нами була встановлена відповідність між критеріями та рівнями особистісного професійного розвитку. Розглянемо дану відповідність.

високий рівень – самостійний пошук нових знань, нової інформації, нестимульована зовні зацікавленість різними видами діяльності, високий рівень засвоєння виробничих технологій, прояв активності та ініціативи в освітньому процесі, вибору теми проекту;

середній рівень – потреба в зовнішньому стимулюванні до пошуку нових знань, ситуативний прояв зацікавленості, активності, ініціативи; достатній та середній рівні засвоєння виробничих технологій роботи, під час обрання теми проекту обирають один із запропонованих;

низький рівень – відсутність потягу до нових знань, прояв пасивності, початковий рівень засвоєння виробничих технологій, відсутність прояву активності під час затвердження теми проекту.

Розроблені критерії та типові характеристики були використані нами на етапі константувального експерименту, що в цілому дозволило з'ясувати стан

досліджуваної проблеми.

Для виявлення спрямованості студентів на професійний розвиток було проведено анкетування (додаток Е).

Результати експерименту показали, що (експериментальна група) серед студентів – 11 % мають високий рівень спрямованості на професійний розвиток, 54 % – середній, 35 % – низький. Серед студентів контрольної групи – 16 % - високий, 49 % – середній, 35 % – низький (рис. 2.6-2.7.).

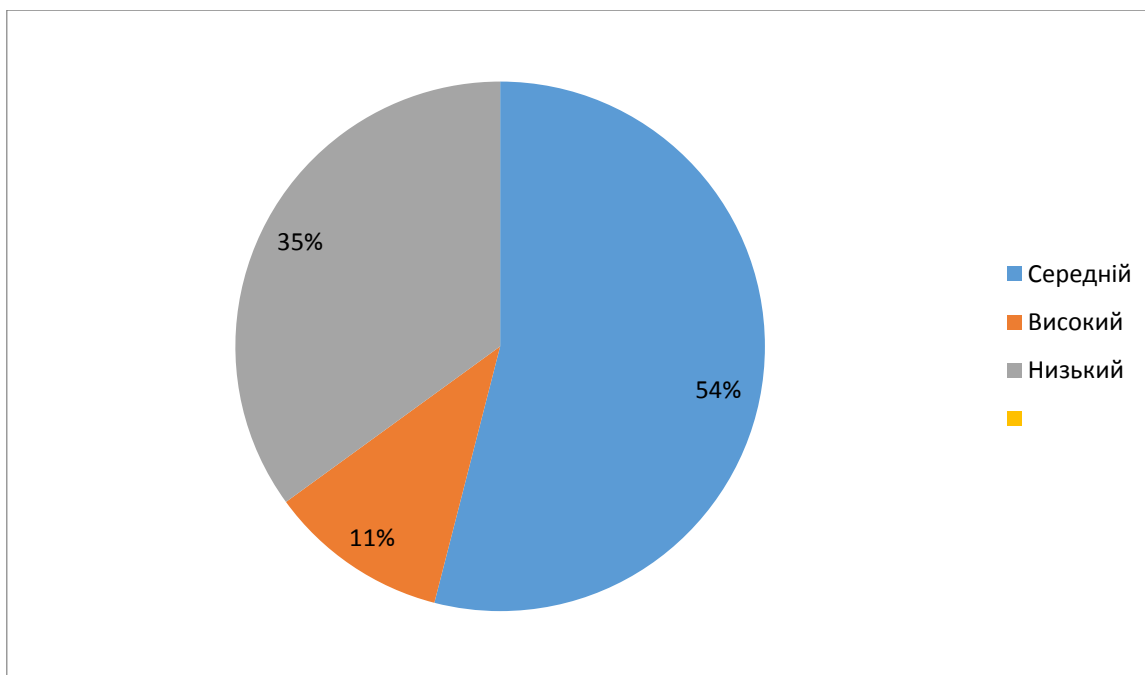
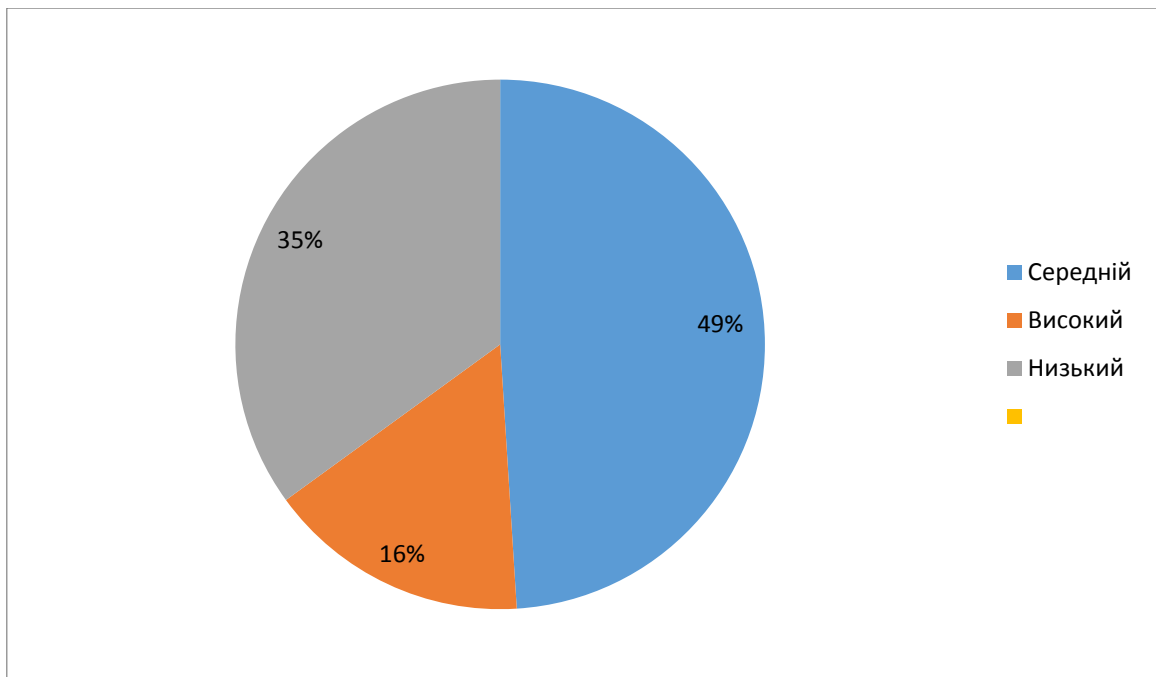

Рис.

2.6. Кількісні показники рівнів готовності до професійного розвитку на константу вальному етапі експерименту (експериментальна група)

2.1.

Рис. 2.7. Кількісні показники рівнів готовності до професійного розвитку на константу вальному етапі експерименту (контрольна група)

Таким чином, було виявлено, що кількість студентів з низьким рівнем спрямованості на особистісний професійний розвиток значна. Для більшості характерний середній рівень.

Аналіз засвідчив, що такий стан впливає, як через не сформованості спрямованості студентів на постійне професійне самовдосконалення, так і недостатнє використання можливостей освітнього процесу щодо особистісного професійного розвитку здобувачів освіти. Наприклад, за нашими спостереженнями близько 70 % студентів не пов'язують своє професійне майбутнє з роботою за фахом, 20 % ще не визначались і тільки 10% розуміють важливість постійного професійного самовдосконалення.

Низький рівень сформованості навичок само вдосконалення впливає на якість професійної підготовки і як наслідок – відбувається зниження мотивації отримання фаху.

Звертає увагу і те, що біля половини студентів оцінюють можливості реалізації своїх здібностей під час професійної підготовки як негативні. Згідно з даними нашого константувального експерименту тільки 20 % студентів на методиці професійного навчання прагнуть до самостійного обрання чи корегування теми

проекту (курсова робота).

У той же час дослідження ряду науковців констатують, що у більшості студентів не сформовані навички самостійної роботи з навчальною літературою, вміння застосовувати набуті знання в нових ситуаціях, тільки у 25 % студентів спостерігається звичка працювати самостійно.

Загалом проблема особистісного професійного розвитку майбутніх педагогів професійного навчання, виходячи з вимог, поставлених суспільством перед педагогічними вишами та її практичного стану в умовах сьогодення, залишається актуальною. Її розв'язання тісно пов'язане з виконанням завдань щодо підвищення ефективності освітнього процесу.

На етапі формувального експерименту наша робота була спрямована на:

- створення умов для ефективного врахування особистісних якостей, досвіду, рівня успішності студентів під час вивчення методики професійного навчання;
- реалізацію в освітньому процесі вивчення ОК інноваційних технологій.

Аналіз психолого-педагогічної літератури з проблеми дослідження дозволив підійти до розгляду особистісно професійного розвитку майбутніх педагогів професійного навчання як неперервного процесу, що формується та проявляється в різних видах діяльності на основі свідомої мотивації та обґрунтованості дій. Особлива увага була звернена на формування здатностей до творчого розв'язку завдань, аналізу та синтезу інформації, здійснення переносу знань; здатності до самооцінки, самоконтролю.

Під час проведення дослідження освітній процес у контрольній групі відбувався без введення з нашого боку якихось умов чи обмежень. В експериментальній групі ми прагнули до того, щоб підвищити мотивацію пізнавальної діяльності здобувачів освіти, забезпечити індивідуальний підхід до них, залучати їх до ситуацій вибору, передбачати на практичних та лабораторних заняттях інноваційні методи навчання, використовувати різні організаційні форми.

Впродовж дослідної роботи (на початку, а також на завершальному її етапі) у

контрольних та експериментальних групах були проведені контрольні роботи у формі кейсів. Контрольні завдання добирались з метою визначення у студентів умінь самостійно окреслювати проблему, оперувати отриманими знаннями на творчому рівні, здійснювати самоаналіз.

Враховуючи складність досліджуваної проблеми, адже на особистісно професійний розвиток впливає багато факторів, аналіз результатів контрольних робіт з методики професійного навчання був використаний як додатковий спосіб визначення ефективності запропонованої методики.

Результати статистичної обробки контрольних робіт студентів подано в табл. 2.1.

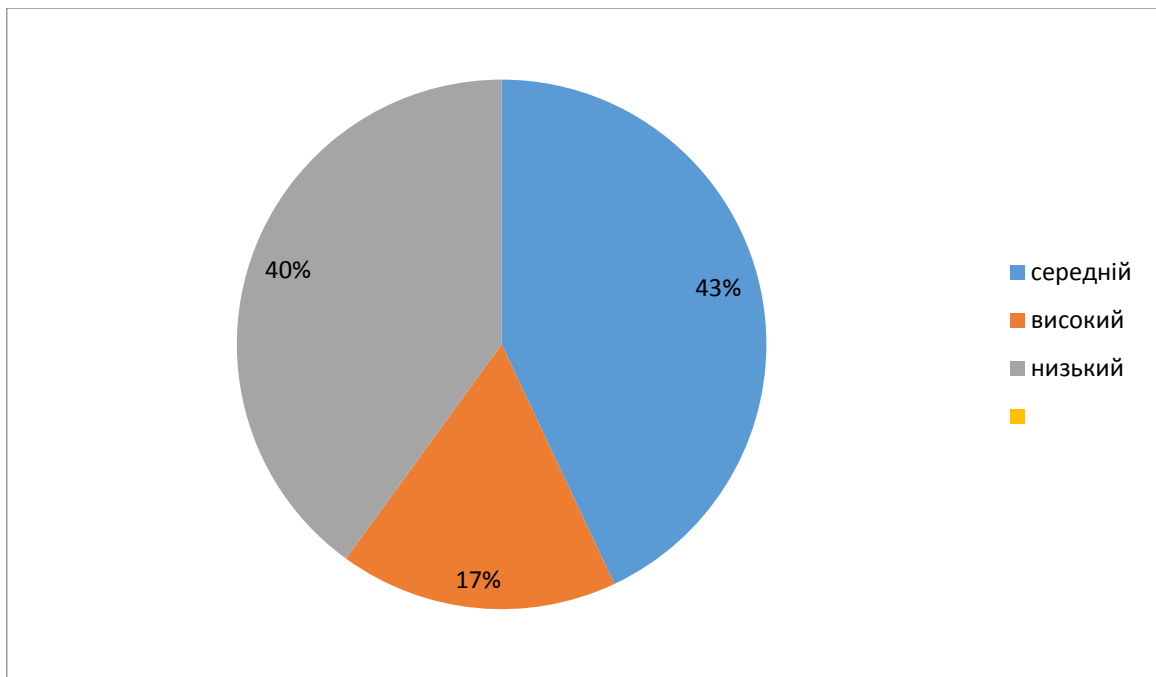
Зазначимо, що якісні показники в експериментальних групах вищі, ніж в контрольних. Тобто це свідчить про позитивний ефект запропонованого підходу до особистісно професійного розвитку майбутніх педагогів професійного навчання під час професійної підготовки.

Таблиця 2.1

Результати контрольних робіт з методики професійного навчання

Клас	Назва груп учнів	Кількість учнів в групі	Частота рівнів навчальних досягнень			Медіанна оцінка
			F _B	F _C	F _H	
10 К	Контрольна	16	3	7	6	3,79
10 Е	Експериментальна	15	6	7	2	4,29

На заключному етапі експерименту були визначені рівні спрямованості на професійний розвиток студентів контрольних та експериментальних груп (рис. 2.8-2.9).

2.8. Кількісні показники рівнів готовності до професійного розвитку на заключному етапі експерименту (експериментальна група)

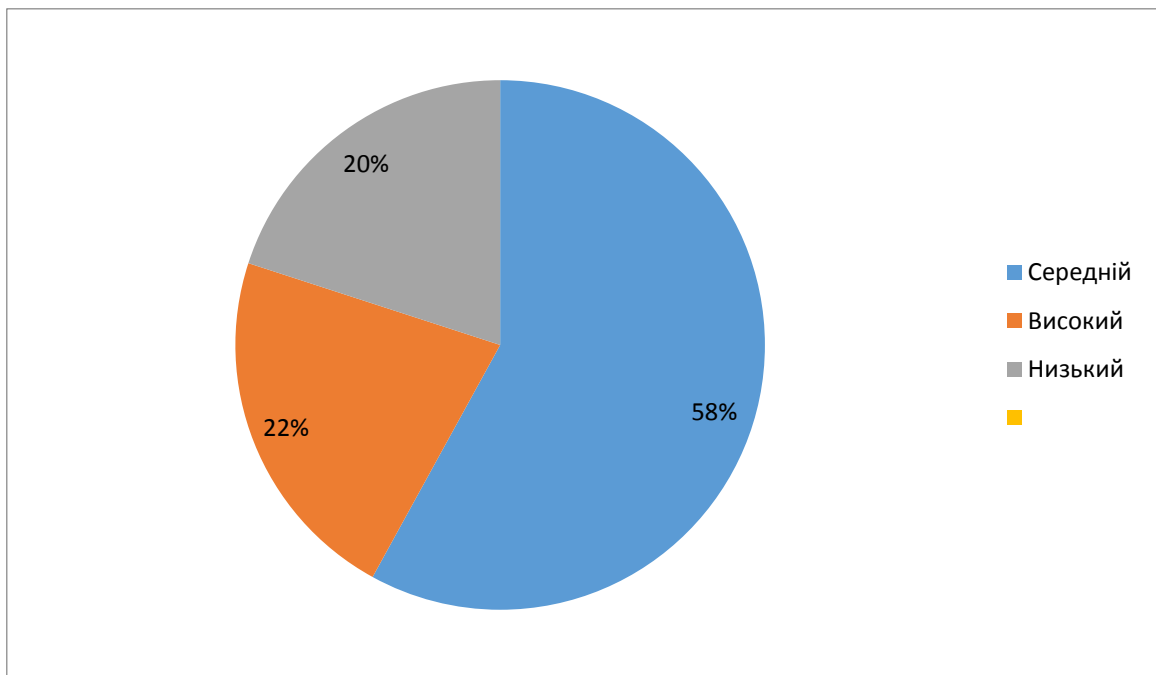

Рис. 2.9. .1. Кількісні показники рівнів готовності до професійного розвитку на заключному етапі експерименту (контрольна група)

Аналіз засвідчує, що в експериментальних групах спостерігається більш суттєве збільшення кількості учнів із високим рівнем готовності до професійного розвитку та зниження кількості з низьким.

Зазначимо, що порівняльний аналіз доводить, що у студентів експериментальної групи у порівнянні з контрольною підвищились вмотивованість навчання, прагнення до самовдосконалення, прояв прагнення до творчого підходу до розв'язування з кейсів, обґрунтованого відстоювання своїх рішень.

Висновок до другого розділу

Аналіз результатів опитувальника для викладачів, які забезпечують викладання освітніх компонентів освітньо-професійної програми підготовки педагогів професійного навчання ОС «Бакалавр» за спеціальністю 015 Професійна освіта, спеціалізацією (015.38) засвідчив, що в освітньому процесі недостатньо використовується індивідуальний підхід до здобувачів освіти, систематично не передбачається можливість здобувачам освіти самостійно визначити форму виконання завдань для самопідготовки до практичних чи лабораторних занять, а під час завдань практичного спрямування тільки 10% викладачів передбачають їх різнорівневність.

30% опитаних викладачів вважають використання інноваційних технологій не завжди доцільним, у той же час всі вони відчувають певні складнощі щодо самостійної розробки методики їх впровадження.

Практично всі опитані респонденти показали низький рівень освоєння механізму реалізації особистісно-орієнтованого професійного навчання.

За результатами експертного оцінювання окреслено п'ять педагогічних умов, які були обрані та згруповані експертами як найбільш дієві для забезпечення особистісної професійної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання:

- проектування для майбутніх педагогів професійного навчання різнорівневних навчальних завдань, різноманітних організаційних форм, проблемного навчання, дискусій, імітаційних, рольових і ділових ігр;
- цілеспрямоване формування готовності майбутнього педагога професійного навчання до інноваційної діяльності в освітньому процесі;
- планомірне залучення до ситуацій вільного вибору;

- поширення та популяризація досвіду майстрів та викладачів закладів П(ПТ)О;
- забезпечення розуміння майбутніми педагогами професійного навчання самоосвіти як шляху професійного розвитку та становлення.

Проведене дослідження на факультеті технологічної і професійної освіти Глухівського національного педагогічного університету ім. О. Довженка на прикладі вивчення ОК «Методика професійного навчання» показало дієвість гіпотези: найбільш оптимальні умови для особистісно професійного розвитку майбутнього педагога професійного навчання під час професійної підготовки, якщо використовувати в освітньому процесі інноваційні технології, передбачати варіативні завдання, які б відповідали рівню теоретичних знань, практичних умінь та навичок здобувачів освіти, їхнім індивідуальним особливостям, потребували узагальнення вже відомих способів розв'язання, а також прийняття самостійних рішень та творчого підходу, планомірне залучення майбутніх педагогів професійного навчання до ситуацій вільного вибору.

ВИСНОВОК

За сучасними науково-методичними підходами надзвичайно важливо є під час професійної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання урахування шляхів саморозвитку кожної особистості та певних умов, у яких здійснюється їх професійний розвиток; необхідно забезпечити самореалізацію їх творчого потенціалу, набуття ними конкурентоздатності та мобільності.

Адже професійний розвиток це перш за все розвиток особистісних якостей і здатностей. В основі професійного розвитку лежить професійний саморозвиток, як динамічний і безперервний процес.

Саме ці орієнтири і забезпечуються компетентнісним підходом у професійній підготовці майбутніх педагогів професійного навчання.

За компетентнісним підходом головна мета вишу формування на високому рівні усіх складників професійної компетентності педагога професійного навчання.

Компетентність педагога професійного навчання нами розглядається як інтегруюче поняття, яке забезпечує співвідношення об'єктивно необхідних теоретичної, практичної підготовки, особистісних, психологічних якостей, професійно важливих здібностей та здатностей та їх вплив на процес і результат педагогічної діяльності.

Для особистісно професійного розвитку майбутніх педагогів професійного навчання необхідно брати до уваги, що:

- всебічно обгрунтовано, що педагоги професійного навчання є суб'єктами освітнього процесу;
- професійний розвиток – це процес, який відбувається не тільки в освітньому середовищі закладу П(ПТ)О, тобто на робочих місцях педагогів професійного навчання, але й у період їх професійної підготовки, тобто в умовах вишу;
- цей процес тісно пов'язаний зі змістом перезавантаження системи П(ПТ)О, тому він означає перш за все удосконалення фахових компетентностей;

- педагоги професійного навчання є рефлексивними практиками, які впродовж майбутньої професійної діяльності мають поглиблювати компетентності, які стосуються як педагогічних технологій, так і інноваційних технологій у галузях виробництва згідно до спеціалізації;
- професійний розвиток педагогів професійного навчання здійснюється у процесі співробітництва усіх суб'єктів освітнього процесу;
- професійний розвиток здійснюється з включенням різноманітних інноваційних освітніх технологій.

Під особистісно професійним розвитком майбутніх педагогів професійного навчання у процесі дослідження ми розуміли неперервний процес формування усіх складників професійної компетентності, який здійснюється на всіх ланках професійної підготовки.

Особистісно-професійне становлення майбутнього педагога професійного навчання неможливе без розгляду інноваційних технологій навчання (проблемне навчання, кейс-технологія, проектна та інтерактивні технології).

Усі опитані респонденти (викладачі, які забезпечують викладання освітніх компонентів освітньо-професійної програми підготовки педагогів професійного навчання ОС «Бакалавр» за спеціальністю 015 Професійна освіта, спеціалізацією (015.38)) показали низький рівень освоєння механізму реалізації особистісно-орієнтованого професійного навчання.

У процесі дослідження окреслено наступні педагогічні умови, як найбільш дієві для забезпечення особистісної професійної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання:

- проектування для майбутніх педагогів професійного навчання різноманітних навчальних завдань, різноманітних організаційних форм, проблемного навчання, дискусій, імітаційних, рольових і ділових ігор;
- цілеспрямоване формування готовності майбутнього педагога професійного навчання до інноваційної діяльності в освітньому процесі;
- планомірне залучення до ситуацій вільного вибору;

- поширення та популяризація досвіду майстрів та викладачів закладів П(ПТ)О;
- забезпечення розуміння майбутніми педагогами професійного навчання самоосвіти як шляху професійного розвитку та становлення.

Проведене дослідження на факультеті технологічної і професійної освіти Глухівського національного педагогічного університету ім. О. Довженка на прикладі вивчення ОК «Методика професійного навчання» показало їх дієвість.

Подальші напрями дослідження проблематики пов'язуємо з визначенням методики впровадження окреслених умов під час вивчення усіх ОК професійної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Day, S. Developing Teachers : The Challenge of Lifelong Learning / S. Day. London : Falmer Press, 1999. 239 p.
2. Glatthorn, A. Teacher development / A. Glatthorn // International encyclopedia of teaching and teacher education ; ed. L. Anderson. London : Pergamon Press, 1995. P. 41–45.
3. Scheerens, J. Teachers' professional development. Europe in international comparison. An analysis of teachers' professional development based on the OECD's Teaching and Learning International Survey (TALIS) / J. Scheerens. – Luxembourg : Office for Official Publications of the European Union, 2010. 204 p.
4. Вознюк О. В., Дубасенюк О. А. Інтегративний підхід до професійного розвитку особистості педагога в умовах цивілізаційних змін // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 16 «Творча особистість». 2010. Вип. 12 (22). С. 17–20. URL: <http://eprints.zu.edu.ua/8418/1/> (дата звернення: 07.10.2021).
5. Артюшина М.В. Використання технології колективної розумової діяльності у процесі навчання студентів економічного профілю URL: http://lib.iitta.gov.ua/2944/1/%D1%81%D1%82_%D0%90%D1%80%D1%82%D1%8E%D1%88%D0%B8%D0%BD%D0%B0_%D0%BA%D0%BE%D0%BB_%D1%80%D0%BE%D0%B7_%D0%B4%D1%96%D1%8F%D0%BB (дата звернення 06.12.2021).
6. Бех І. Д. Виховання особистості : у 2 кн. Київ : Либідь, 2003. Кн. 1: Особистісно орієнтований підхід : теоретико-технологічні засади. 280 с.
7. Білик Л. Діяльнісний підхід до професійної підготовки особистості студента. Київ. 2004. № 1 (888). С. 55-57.
8. Бойко А.М. Побудова науково-обґрунтованої моделі випускника як умова забезпечення багатоступеневої освіти у вищій педагогічній школі // Вища освіта в Україні : реалії, тенденції, перспективи розвитку : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 17–18 квітня 1996 р. Ч. 1 / Ін-т педагогіки і

психології проф. освіти АПН України ; ред. В.П. Андрущенко. Київ, 1996. С. 43-46.

9. Ягупов В. В. Педагогіка : навч. посіб. Київ : Либідь, 2002. 560 с..

10. Великий тлумачний словник сучасної української мови / [Уклад. і гол. ред. В. Т.Бусел]. Київ, 2004. 1440 с.

11. Вознюк О. В., Дубасенюк О.А. Інтегративний підхід до професійного розвитку особистості педагога в умовах цивілізаційних змін // Науковий часопис НПУ імені М.М. Драгоманова. Київ, 2010. Вип. 12 (22). С. 17–20. (Серія 16 “Творча особистість”). URL: <http://eprints.zu.edu.ua/8418/1/> (дата звернення 12.07.2020).

12. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник. Київ : Либідь, 1997. 376 с.

13. Гончаров С. М. Креативні методи навчання в кредитно-модульній системі організації навчального процесу : навч.-метод. посіб. / [С. М. Гончаров, Т. А. Костюкова, О. М. Губницька та ін.] ; за заг. ред. проф. С. М.Гончарова. Рівне : НУВГП, 2007. 116 с.

14. Гулай О.І. Компетентнісний підхід як основа нової парадигми освіти // Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України. 2009. № 2. (Серія “Педагогічні науки”). URL: http://www.nbu.gov.ua/old_jrn/e_journals/Vnadps/2009_2/09goipo.pdf. (дата звернення 02.11.2020).

15. Нісімчук А. С., Падалка О. С., Шпак О. Г. Сучасні педагогічні технології : навч. посіб. Київ : Просвіта, 2000. 368 с.

16. Данилова Г.С. Педагогічний професіоналізм у контексті акмеології // Педагогічна освіта : теорія і практика. Психологія і практика : зб. наук. праць. Київ : КМПУ ім. Б.Д. Грінченка, 2006. №5. С. 74–80.

17. Огієнко О. І. Акмеологічний підхід у контексті освіти дорослих. Філософські, психологічні, аксіологічні контексти педагогічної майстерності. Київ, 2011. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/6043/1.pdf> (дата звернення: 07.10.2020).

18. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології. Навчальний посібник Київ : Академвидав, 2004. 352 с.
19. Дубасенюк О.А. Технології професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів : навч. посіб. Житомир : ЖДПУ, 2001. 267 с.
20. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України; головний ред. В. Г. Кремень. Київ : Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.
21. Закон України «Про вищу освіту»: чинне законодавство станом на 05 червня 2019 року: Офіц. текст. Київ: Алерта, 2014. № 37–38. 2004 с. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2984-14> (дата звернення: 23.05.2021.).
22. Закон України «Про освіту»: Закон № 38-39, ст. 380 від 02.04.2020. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звернення: 27.04.2021).
23. Застосування особистісно-розвивальних педагогічних технологій у підготовці майбутніх кваліфікованих робітників (методичні рекомендації для педагогічних працівників професійно-технічних навчальних закладів, працівників науково-навчально-методичних центрів (кабінетів) професійнотехнічної освіти МОН України) / М. В. Артюшина, Я. Ю. Білоконь, І. Б. Дремова, О. Б. Кошук, І. А. Мося, Т. М. Пащенко, Г. М. Романова; за ред. Г. М. Романової. Київ : Ін-т проф.-тех. освіти НАПН України, 2014. 132 с.
24. Захарченко В. М., Луговий В. І., Рашкевич Ю. М., Таланова Ж. В. Розроблення освітніх програм: методичні рекомендації Академії педагогічних наук України. / за ред. В. Г. Кременя. Київ, 2014. 108 с.
25. Семиченко В. А. Психологічні аспекти професійної підготовки і післядипломної освіти педагогічних кадрів // Післядипломна освіта в Україні. 2001. № 1. С. 54–57.
26. Зязюн І.А. Мета і характер розвитку особистості з точки зору альтернативних парадигм сучасної освіти / І.А. Зязюн // Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції "Технології управління освітніми закладами" Полт. держ. пед. ун-т імені В.Г. Короленка. – Полтава, 2011. – С. 8-9.

27. Ігнатенко Г. В. Педагогічна майстерність (за твором А. С. Макаренка «Педагогічна поема») // Педагогічні науки: Збірник наукових праць. Частина друга. Суми: Видавництво СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2009. С. 72 – 78.
28. Ковальчук В. І. Методика викладання у вищих навчальних закладах: практикум. Київ, 2017. 428 с.
29. Ковальчук В. І. Розвиток вищої освіти відповідно до тенденцій і вимог ринку праці. Київ, 2016. С. 22–24.
30. Компетентний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: Бібліотека з освітньої політики / За заг. ред. О.В.Овчарук. Київ: К.І.С., 2004. 112с
31. Концепція розвитку педагогічної освіти. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-povtorno-proponuye-do-gromadskogo-obgovorennya-proekt-konceptsiyi-rozvitku-pedagogichnoyi-osviti-pislya-dooprasyuvannya-z-urahuvannyam-zauvazhen-i-propozicij> (дата звернення: 27.04.2021).
32. Сидоренко В. К., Дмитренко П. В. Основи наукових досліджень : навч. посіб. Київ, 2000. 259 с.
33. Лабудько С.П. Компетентнісний підхід до вибору педагогічних технологій у системі професійної освіти. // Професійна освіта : методологія, практика, інновації : матеріали регіон. наук.-практ. конф. Суми : РВВ СОІППО, 2007. С. 90–94.
34. Лузан П. Г., Манько В. М., Нестерова Л. В., Романова Г. М. Теорія і практика впровадження інноваційних технологій навчання у професійну підготовку кваліфікованих робітників: монографія / за заг. ред. Г. М. Романової. Київ : ТОВ «НВП Поліграфсервіс», 2014. 216 с.
35. Сидоренко В. К. Організація самостійної роботи студентів у ЗВО. Післядипломна освіта в Україні. Київ. 2007. № 2. С. 38–41.
36. Малафеев И.В. Дидактика новой школы: учеб. пособие. Москва: Слово, 2015. 630 с.

37. International Standard Classification of Education (ISCED) 2011. Montreal : UNESCO Institute for Statistics, 2012. 88 p. URL: <http://uis.unesco.org/sites/default/files/documents/international-standard-classification-of-education-isced-2011-en.pdf> (дата звернення: 07.10.2020).
38. Методичні рекомендації щодо розроблення стандартів вищої освіти Наказ від 01.06.2017 р. № 600. 29 с. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/rekomendatsii-1648.pdf> (дата звернення: 31.10.2020.).
39. Методичні рекомендації щодо розроблення стандартів вищої освіти. Наказ № 1254 від 01.10.2019 р. URL: http://edumns.org.ua/img/news/8635/NakMON_1254_19.pdf (дата звернення: 17.04.2020).
40. Тверезовська Н., Сидоренко В. Методологія педагогічного дослідження : навч. посіб. Київ, 2013. 440 с.
41. Науково-освітній потенціал нації : погляд у XXI століття : у 3 кн. / авт. кол. : В.М. Литвин (кер.), В.П. Андрущенко, С.О. Довгий, В.О. Зайчук, В.Г. Кремень ; за заг. ред. В.М. Литвина. Київ : Навч. книга, 2003. Кн. 2. 672 с.
42. Тверезовська Н., Сидоренко В. Методологія педагогічного дослідження : навч. посіб. Київ, 2013. 440 с..
43. Національна рамка кваліфікацій: від 23 листопада 2011 р. Постанова Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 року: № 1341, Київ. URL: <https://законодавство.com/kabineta-ministriv-postanovi/postanova-vid-listopada-2011-1341-pro147682.html> (дата звернення: 31.10.2020.).
44. Національний класифікатор професій ДК 003:2010 / Наказ Держспоживстандарту України від 28.07.2010 року, № 327. URL: https://hrliga.com/docs/327_KP.htm (дата звернення: 28.04.2021).
45. Ніколенко Л. Модернізація післядипломної педагогічної освіти в контексті особистісно орієнтованого підходу. Післядипломна освіта в Україні. 2007. №2. С. 38–41.
46. Нісімчук А. С., Падалка О. С., Шпак О. Г. Сучасні педагогічні технології: Навч. посібник . Київ: Просвіта, 2000. 368 с.

47. Огієнко О.І. Акмеологічний підхід у контексті освіти дорослих // Філософські, психологічні, аксіологічні контексти педагогічної майстерності. URL: : / <http://lib.iitta.gov.ua/6043/1.pdf>. (дата звернення: 28.04.2021).

48. Словник української мови. Академічний тлумачний словник : в 11 т. / за ред. І. К. Білодіда. Київ: URL: <http://sum.in.ua> (дата звернення: 07.10.2020).

49. Овчарук О. В. (заг. ред.). Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи. Бібліотека з освітньої політики. Київ : К.І.С., 2004. 112 с

50. Підготовка майбутніх педагогів професійного навчання на засадах компетентнісного підходу : кол. монографія / за наук. ред. В. І. Ковальчука. Глухів: Глухівський НПУ ім. О. Довженка, 2020. 194 с.

51. Положення про організацію освітнього процесу в Глухівському національному педагогічному університеті імені Олександра Довженка: Наказ ректора ГНПУ ім. О. Довженка від 27 червня 2019 № 175. URL: <https://drive.google.com/file/d/13LRQ0XNrYyPkNxn6x4HBPdK07yalOmBP/view> (дата звернення: 28.04.2021).

52. Положенням про порядок реалізації студентами Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка права на вільний вибір навчальних дисциплін: Наказ ректора ГНПУ ім. О. Довженка від 27 червня 2019 № 175. URL: https://drive.google.com/file/d/1yctekpy75V9FmZxhacLtO7ubbe9k_j_c/view.

53. Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти. Постанова від 29 квітня 2015 року. № 266, Київ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/266-2015-p> (дата звернення: 04.06.2021.).

54. Протасова Н. Андрагагічна ідея і післядипломна освіта : постановка проблеми. Шлях освіти. 1998. №3. С. 13–15.

55. Пуховська Л. Теоретичні засади професійного розвитку педагогів : рух до концептуальної карти. Порівняльна професійна педагогіка : науковий

журнал. 2011. № 1. URL: (<http://khnu.km.ua/root/res/2-7001-31.pdf>.) <http://lib.iitta.gov.ua/2564/1>(дата звернення: 04.06.2021.).

56. Пуцов В. І., Набока Л. Я. Особливості навчання дорослої людини : навчальний посібник. Київ : ЦППО АПН України, 2004. 56 с.

57. Рамкова програма ЄС щодо оновлених ключових компетентностей. URL: <http://dlse.multycourse.com.ua/ua/page/15/53>

58. Романова Г. М., Артюшина М. В., Слатвінська О. А. Педагогічні технології у професійній підготовці кваліфікованих робітників: довідник Київ : Інститут професійно-технічної освіти НАПН України, 2015. 87 с.

59. Свищ Л. Професійно – педагогічна компетентність педагога ПТНЗ // ПрофтехОсвіта, 2012. №12(48)

60. Семенов О. М. Професійна підготовка майбутніх учителів української мови і літератури. Суми: Мрія. 2005. 401 с

61. Семиченко В.А. Психологічні аспекти професійної підготовки і післядипломної освіти педагогічних кадрів. // Післядипломна освіта в Україні. 2001. №1. С. 54–57.

62. Сидоренко В. К., Дмитренко П. В. Основи наукових досліджень: навч. посіб. Київ, 2000. 259 с.

63. Сисоєва С.О. Інтерактивні технології навчання дорослих: навчально-методичний посібник. НАПН України, Ін-т педагогічної освіти і освіти дорослих. Київ: ВД «ЕКМО», 2011. 324 с.

64. Сисоєва С.О. Особистісно орієнтовані технології: сутність, специфіка, вимоги до проектування. Професійна освіта: педагогіка і психологія, IV ч., 2003 . 567 с.

65. Слєпкань З. І. Наукові засади педагогічного процесу у вищій школі: навч. Посібник . Київ, 2005. 239 с.

66. Словник української мови. Академічний тлумачний словник: в 11 томах / За ред. І. К. Білодіда. Київ: Наукова думка, 1970–1980 рр. URL: <http://sum.in.ua/s/kryterij> (дата звернення: 13.12.2020).

67. Софій Н. З. Інноваційні методи навчання та викладання: теоретичне підґрунтя та методика використання. Навчально-методичні матеріали. Київ. 2008. 60с.
68. Стандарт вищої освіти України перший (бакалаврський) рівень, галузь знань 01 – «Освіта / Педагогіка», спеціальність 015 – «Професійна освіта (за спеціалізаціями)». Затверджено і введено в дію наказом Міністерства освіти і науки України від 21.11.2019 р. № 1460. URL:<https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2019/11/22/2019-11-22-015-B.pdf> (дата звернення 12.07.2021).
69. Тверезовська Н., Сидоренко В. Методологія педагогічного дослідження. Київ, 2013. 440
70. Теслюк В.М., Лузан П.Г., Шовкун Л.М. Основи педагогічної майстерності : навчальний посібник. Київ, 2010. 244 с.
71. [Топчій Г. С.](#) Ігрові педагогічні технології як умова професійного саморозвитку майбутнього вчителя: автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Харків, 2011. 20 с.
72. Український тлумачний словник. URL: https://ukrainian_explanatory.academic.ru/187763/%D1%84%D0%B0%D1%85%D1%96%D0%B2%D0%B5%D1%86%D1%8C (дата звернення 09.11.2020).
73. Фіцула М. М. Педагогіка вищої школи. Київ, 2006. 352 с.
74. Хоржевська І.М. Професіоналізм та професійний розвиток особистості. Наукові праці. Державне управління. URL: irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe.
75. Хуторской А. В. Ключевые компетенции : технология конструирования // Народное образование. 2003. № 5. С. 55–61.
76. Шматков Є. В., Коваленко О. Є. Новітні інноваційні технології навчання: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів інженерно- педагогічних спеціальностей. Харків, 2008. 172 с

77. Овчарук О. В. (заг. ред.). Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи. Київ : К.І.С., 2004. 112 с.
78. Яворська Ж. Ділові ігри та їх роль у підготовці сучасних фахівців. Вісник Львівського університету. 2005. Вип. 19. С. 241-246.
79. Ягупов В. В. Педагогіка. Навч. Посібник. Київ, Либідь, 2002. 291 с.
80. Бех І. Д. Виховання особистості : у 2 кн. Київ : Либідь, 2003. Кн. 1. 280 с.
81. Топчій Г. С. Ігрові педагогічні технології як умова професійного саморозвитку майбутнього вчителя : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Харків, 2011. 20 с
82. Ihnatenko Hanna, Ihnatenko Oleksandr Formation of creative personality of a future teacher in terms of higher education institution // Transformations in Contemporary Society: Humanitarian Aspects. Monograph. Opole: The Academy of Management and Administration in Opole, 2017; ISBN 978-83-62683-99-4 – S.229-241.

ДОДАТКИ

ДОДАТКИ

Додаток А

Етапи впровадження в освітній процес нових педагогічних технологій

Перший етап (1920 р.-1960 р.). Основною його тенденцією було підвищення якості викладання, яке розглядалося, як єдиний шлях, що забезпечував ефективне навчання. Здійснюються спроби підвищення якості викладання шляхом підняття інформаційного рівня навчання у процесі використання засобів масової комунікації. У визначений науковцями перший період з'явилися і впроваджувались у навчальний процес технічні засоби запису, відтворення звуку та проекції зображення, термін «технологія в освіті», який протягом наступних років під впливом праць із методики застосування різноманітних технічних засобів навчання модифікувався в термін «педагогічні технології».

Другий етап (1960 р.-1970 р.). Зазначений етап характеризується перенесенням акценту на процес навчання, що пов'язано з розвитком концепції програмованого навчання, яке вимагало суворого врахування вікових та індивідуальних особливостей учнів. Увага до процесу навчання призвела до усвідомлення факту, що саме він визначає методику навчання та є критерієм успіху в цілому. Впродовж другого етапу активно йшли дискусії щодо суті поняття «педагогічна технологія», внаслідок чого виокремилось два напрями його тлумачення, а відповідно, і суті педагогічної технології як феномену. Представники одного з них виступали за необхідність застосування аудіовізуальних (лат. Audio – чую, слухаю і visualis – зоровий) засобів і програмованого навчання (technology in education), прихильники іншого головним завданням вважали підвищення ефективності організації навчального процесу (technology of education), подолання відставання

педагогічних ідей від стрімкого розвитку техніки. На цій підставі один напрям був означений як «технічні засоби у навчанні», другий, що виник дещо пізніше, – як «технологія навчання», або «технологія навчального процесу». Тоді у багатьох високорозвинутих країнах почали видавати спеціальні педагогічні часописи: у США – журнал «Педагогічна технологія» (1961), у Великій Британії (1964), Японії (1965) та Італії (1971) – «Педагогічна технологія і програмоване навчання». У 1967 р. в Англії було створено Національну раду з педагогічної технології, у США – Інститут педагогічної технології.

Починаючи з 70-х років розглядається третій етап. Завданням якого стало розширення сфери педагогічної технології. Якщо раніше її функції зводились фактично до обслуговування процесу навчання, то на цьому етапі педагогічна технологія претендує на провідну роль у плануванні, організації процесу навчання, в розробці методів і навчальних засобів. За третім періодом у системі освіти розпочато модернізацію навчального обладнання і навчальних предметних середовищ як необхідної умови реалізації прогресивних методик і форм навчання. Утверджувалось тлумачення педагогічної технології як вивчення, розроблення та застосування принципів оптимізації навчальної діяльності на основі найновіших досягнень науки і техніки.

Починаючи з 80-х років (четвертий період) завдяки використанню основ інформатики, теорії телекомунікацій (грец. Tele – далеко і лат. communicatio – зв'язок, повідомлення), педагогічної кваліметрії (галузі педагогічної науки, яка вивчає і реалізує методи кількісного оцінювання якості навчально-виховного процесу), системного аналізу та нових досягнень психолого-педагогічної науки було значно розширено базу педагогічної технології. Тоді ж розпочато підготовку професіональних педагогів-технологів, масове використання таких технічних засобів навчання, як відеомагнітофон, карусельний кадрпроектор, поліекран, електронна дошка, синхронізатори звуку та зображення тощо. Педагогіка почала використовувати можливості безмашинного

програмування, набули популярності створені за принципом програмування посібники, зокрема з педагогіки. На останній період припало створення і розвиток мережі комп'ютерних лабораторій і дисплейних класів. Динамічно розвиваються програмовані, інтерактивні засоби навчання, тривають різноманітні дослідження теоретичних питань педагогічної технології та шляхів її практичного впровадження.

Технологія роботи з кейсом (дії викладача, дії здобувачів освіти)

Етап роботи	Дії викладача	Дії здобувачів освіти
До заняття	<ol style="list-style-type: none"> 1. Підбирає кейс. 2. Визначає основні та допоміжні матеріали для підготовки здобувачів освіти. 3. Розробляє сценарій заняття. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Отримують кейс і список рекомендованої літератури. 2. Готуються до заняття.
Під час заняття	<ol style="list-style-type: none"> 1. Організовує попереднє обговорення кейса. 2. Ділить групу на підгрупи. 3. Керує обговоренням кейса в підгрупах, забезпечуючи їх додатковими відомостями. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Задають питання, що поглиблюють розуміння кейса і проблеми. 2. Розробляють варіанти рішень, слухають. 3. Приймають рішення або беруть участь в його ухваленні.
Після заняття	<ol style="list-style-type: none"> 1. Оцінює роботу здобувачів освіти. 2. Оцінює прийняті рішення і поставлені питання. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Складають письмовий звіт про заняття по даній темі

Класифікація інтерактивних технологій

Кооперативне навчання	Фронтальні технології інтерактивного навчання	Технологія навчання у грі	Технологія навчання в дискусії
Робота в парах	Мозковий штурм	Рольова гра	Дебати
Робота в групах	Ажурна пилка	Драматизація	Ток-шоу
Діалог	Коло ідей		Оцінювальна дискусія
Спільний проект	Мікрофон		 MyShared

Інтерактивний метод «МОЗКОВИЙ ШТУРМ»

Мозковий штурм – («Brainstorming») – метод короткочасної некритичної генерації ідей для їх подальшого обговорення і вибору найкращого способу вирішення проблеми.

У XVI-XVII ст. у мореплавстві встановилася традиція колективного вирішення важливих проблем, які створювали загрозу судну або екіпажу. В таких випадках капітан вислуховував думку всієї команди: спочатку висловлювались юнги, потім матроси і так до капітана. Така процедура стимулювала колективне мислення та дозволяла виробити конструктивні ідеї.

Сучасні методи мозкового штурму були розроблені американським морським офіцером А. Осборном, який під час другої світової війни був капітаном невеликого суховантажного судна. Під час походу до Європи він отримав радіограму про можливий напад німецьких підводних човнів. Осборн пригадав стару морську традицію і зібрав екіпаж. Один з матросів сказав, що всій команді потрібно стати на борт, звідки очікується торпеда, і разом «відштовхнути її». На щастя, напад не відбувся, але в Осборна народилась ідея пристрою для «відштовхування» торпед. Після війни А. Осборн розробив метод «мозкової штурму» і створив школу підготовки винахідників та раціоналізаторів.

Сутність «мозкової штурму» полягає в тому, що необхідно висловити якомога більшу кількість ідей за незначний час. Під час генерації ідей забороняється будь-яке їх заперечення, критика. Далі ці ідеї обговорюються і обираються кращі. Швидкість і некритичність генерації ідей, взаємний обмін ними, часова обмеженість дозволяють зменшити вплив стереотипів мислення, які звичайно супроводжують розумову діяльність.

Правила мозкового штурму:

- Будь-яка ідея, незалежно від її реальності, має бути вислуханою.
- Будь-хто з учасників може запропонувати одну або декілька ідей одночасно аби не заблокувати свою фантазію.

- Члени групи повинні утримуватись від критики на адресу того, хто пропонує ідею.
- Після того, як ідеї виголосили усі члени групи, здійснюється їх послідовне обговорення і розробка загального рішення.
- Не згідні з загальним підсумковим рішенням мають право на виступ з особливою думкою на етапі захисту теми.

Предметом мозкового штурму може бути будь-яка проблема, виражена у вигляді проблемного запитання чи задачі, що не має однозначного вирішення і допускає різні його варіанти. Проблема має бути актуальною, цікавою, близько пов'язаною з інтересами більшості учнів.

Основні етапи «мозкового штурму»:

- Формулювання проблеми
- Створення робочих груп, вибір «фіксатора ідей»
- Інтелектуальна розминка
- Генерування ідей
- Оцінка і відбір доцільних ідей, формування на їх основі варіантів рішень
- Презентація отриманих результатів.
- Рефлексія

**Анкета для опитування викладачів вищого педагогічного закладу
освіти**

Просимо Вас відповісти на запитання. Наше дослідження спрямоване на удосконалення процесу фахової підготовки майбутніх педагогів професійного навчання

*Якщо ймовірні відповіді на запитання позначені «**О**», пропонуємо обрати лише один варіант відповіді, якщо «**□**» – можете обрати декілька варіантів відповідей.*

1. Чи часто ви звертаєтесь до індивідуальної форми роботи зі здобувачами освіти?
 - часто і систематично;
 - ні;
 - не можу дати відповідь.
2. З ким із здобувачів освіти Ви використовуєте частіше індивідуальну форму?
 - з найбільше обдарованими;
 - з відстаючими;
 - з усіма.
3. Чи є можливість у здобувачів освіти під час Ваших занять самостійно визначити форму виконання завдань для самопідготовки до практичних чи лабораторних занять (мається на увазі усну, графічну, письмову тощо)
 - так;
 - недостатньо;
 - ні.
4. Чи передбачаєте Ви на заняттях різнорівневі завдання?
 - так;
 - ні.

4. Чи вважаєте Ви за доцільне систематичне впровадження інноваційної технології в освітній процес?

так;

ні.

5. Чи ознайомлені Ви з методикою впровадження в освітній процес кейс методу?

ознайомлений і впроваджую;

ні;

ознайомлений, але не впроваджую.

6. Поясніть, що, на Вашу думку, означає поняття «особистісно-орієнтоване професійне навчання».

7. Які інноваційні технології Ви впроваджуєте в освітній процес:

проблемна лекція;

лекція візуалізація;

метод проектів;

дистанційне навчання;

рольові ігри;

8. На Вашу думку, впровадження в освітній процес інтерактивних методів:

допомагає краще подати навчальний матеріал;

підвищує інтерес до предмета;

практично ніяк не впливає на якість засвоєння фахових знань;

Дякуємо за співпрацю!

Критерії освітніх презентацій

- повнота розкриття теми;
- структуризація інформації;
- наявність і зручність навігації;
- відсутність граматичних, орфографічних і мовних помилок;
- відсутність фактичних помилок, достовірність поданої інформації;
- наявність і правильність оформлення обов'язкових слайдів (титульний аркуш, зміст проекту, список джерел і т. д.);
- оригінальність оформлення презентації;
- обґрунтованість і раціональність використання засобів мультимедіа та анімаційних ефектів;
- придатність презентації для обраної цільової аудиторії;
- грамотність використання кольорового оформлення;
- використання авторських ілюстрацій, фонів, фотографій, відеоматеріалів;
- наявність дикторського мовлення, його грамотність і доцільність;
- наявність, обґрунтованість і грамотність використання фонового звуку;
- розміщення і комплектування об'єктів;
- єдиний стиль слайдів.

Анкета для опитування студентів

*Просимо Вас відповісти на всі запитання. Уважно прочитайте запитання і позначте ту відповідь, яка найбільшою мірою відповідає Вашій думці. Якщо відповіді на запитання позначені « **O** », вибираєте тільки один варіант відповіді, якщо « **□** » – можете вибрати кілька варіантів відповідей. Результати анкетування будуть використані для удосконалення освітнього процесу підготовки педагогів професійного навчання*

1. Чи вважаєте Ви, що щоб набути професіоналізму потрібно самовдосконалюватися?

так;

ні .

2. Чи мали Ви власний досвід впровадження в освітній процес інноваційних технологій:

так; ні.

3. Які інноваційні технології на Вашу думку є ефективними:

4. Який вид занять Вам більше подобається:

лекції;

практичні заняття;

лабораторні заняття.

5. Ваше ставлення до впровадження у навчальний процес проблемного навчання:

позитивне;

негативне;

важко відповісти.

Дякуємо за співпрацю!

